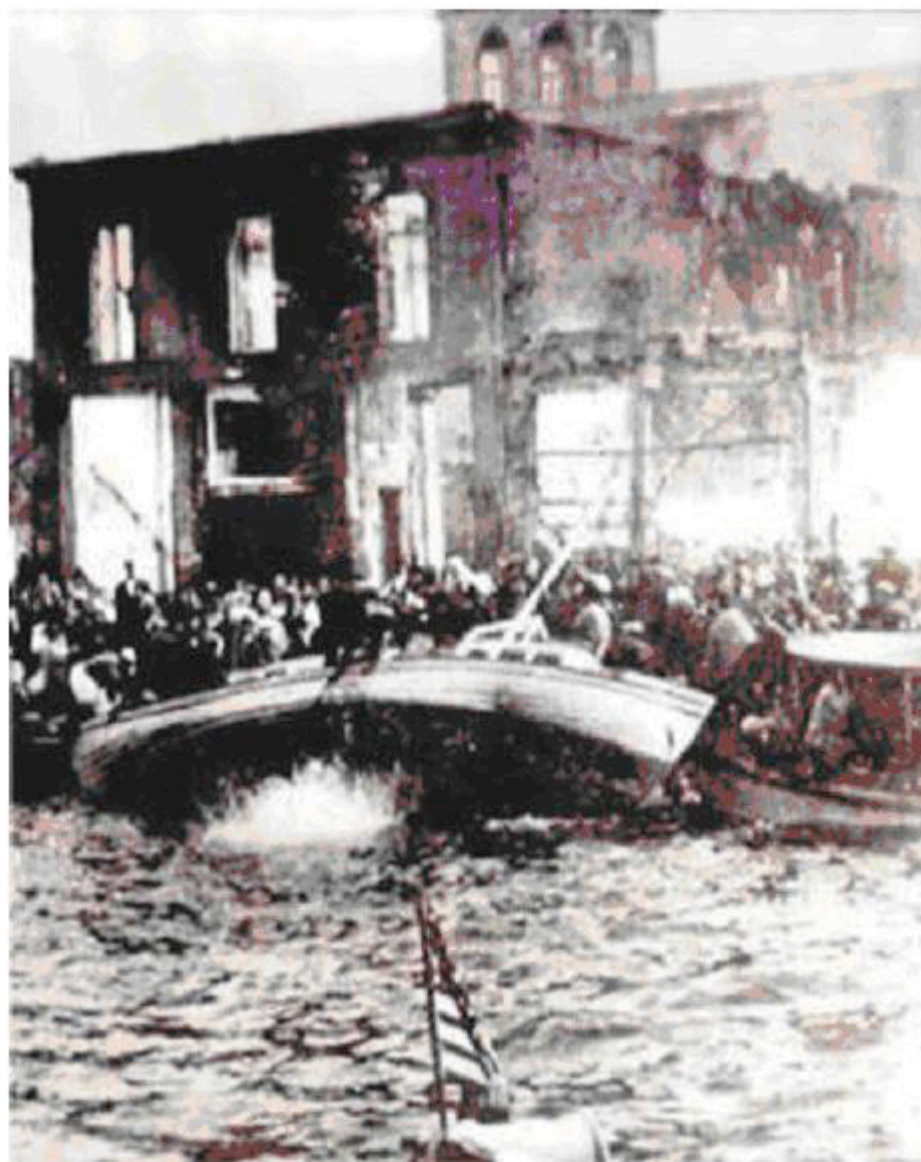


**Αθανάσιος Κάππος**

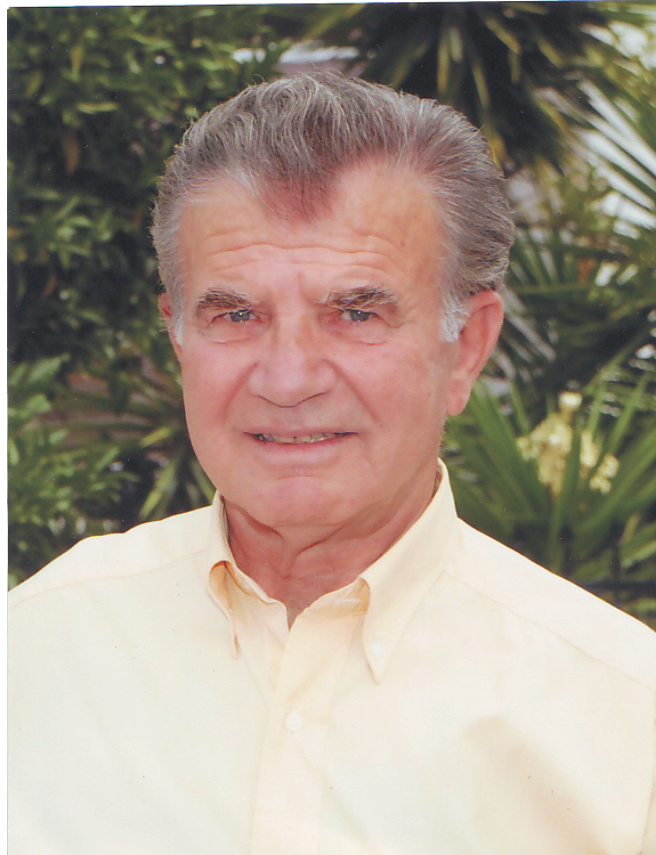
# *Μικρασιάτες*



**Λαμία 2012**

## ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΑΘΑΝ. ΚΑΠΠΟΥ ΚΑΤΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΙΡΑ:

Η ΖΩΗ ΜΟΥ ΟΛΗ,	2007
ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ,	2007
ΜΝΗΜΕΣ ΚΑΙ ΕΥΤΡΑΤΕΛΑ ΜΙΑΣ ΑΛΛΗΣ ΕΠΟΧΗΣ,	2007
ΔΙΑ ΠΥΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΔΗΡΟΥ,	2008
ΛΕΥΚΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ,	2008
ΣΤΟ ΜΑΤΙ ΤΟΥ ΚΥΚΛΩΝΑ,	2008
ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΡΑΣΙΝΗ ΟΧΙΑ,	2009
ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ,	2010
ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΞΕΧΑΣΑΝ ΤΟ ΘΕΟ,	2010
ΔΥΣΒΑΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ,	2011
Ο ΕΠΟΜΕΝΟΣ ΣΤΟΧΟΣ,	2011
ΘΕΚΛΑ,	2012
ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΕΣ	2012



Ο Συγγραφέας Αθανάσιος Κάππος γεννήθηκε στην Λαμία το 1936. Πέρασε δύσκολα παιδικά χρόνια, και όταν τελείωσε το γυμνάσιο φοίτησε στην τεχνική σχολή του Κώστα Παναγιωτόπουλου απ' όπου πήρε και το πτυχίο του μηχανικού.

Το ανήσυχο όμως, πνεύμα που τον διακρίνει, δεν τον άφησε να ακολουθήσει αυτόν τον κλάδο.

Ασχολήθηκε με οικοδομικές δραστηριότητες και το 1975 έφτιαξε με τα δύο αδέρφια του τεχνική εταιρεία με αντικείμενο την κατασκευή πολυκατοικιών.

Τα τελευταία όμως χρόνια μια ακατανίκητη εσωτερική δύναμη τον ώθησε στην συγγραφή ορισμένων βιβλίων με θέματα είτε που είχε βιώσει είτε που δημιουργούσε με την φαντασία του...

# Αντί Προλόγου

Το βιβλίο αυτό βασίζεται σε μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν την τραγωδία της Μικρασιατικής καταστροφής. Και όταν προσπαθήσεις να αποτυπώσεις με την πένα, πάνω στο χαρτί το πέρασμα μιας γενιάς μέσα από τη φωτιά και το αναμμένο σίδερο, φυσικό είναι να τσουρουφλισθείς λίγο και εσύ.

Όμως όλα αυτά πρέπει να γράφονται για να μαθαίνουν οι επόμενες γενιές ότι αυτή η χώρα δεν έγινε μόνη της. Αγωνίστηκαν άνθρωποι, θυσιάστηκαν ζωές, ξεκληρίστηκαν ολόκληρες οικογένειες για να απολαμβάνουμε τα αγαθά σήμερα εμείς.

*Το βιβλίο αυτό το αφιερώνω στην μνήμη του πατέρα μου  
που έζησε από κοντά την τραγωδία της Μικρασιατικής  
καταστροφής.  
Πάντα η επιθυμία του ήταν να ξαναπατήσει τα άγια εκείνα  
χώματα, αλλήλ ποτέ του δεν τα κατάφερε.  
Ίσως τώρα (διαβάζοντας) το βιβλίο του γιου του βρεθεί έστω  
και νοερά εκεί ψηλά στο αμπέλι του παππού του  
Χαραλάμπη.*

## **Μικρασιάτες**

«Μάνα η Σμύρνη καίγεται κι εμάς  
ποιος θα μας σώσει;  
Σύρε δοπήγα τον παππού  
τρέξε προτού νυχτώσει»

Βρισκόμαστε στη καρδιά των γεγονότων της Μικρασιατικής  
καταστροφής. Τότε που γραφόταν ο επίλογος για τους Έλληνες της

Μικράς Ασίας, τότε που οι εικόνες της καταστροφής γραφόταν μέσα στη μνήμη των κατοίκων της πολύπαθης αυτής πόλης.

Σε μία συνοικία της το (Καρατάσι) ζούσε τότε μία οικογένεια με έξι παιδιά. Η οικογένεια του μαστρο-Κώστα και της Ελένης. Η ώρα ήταν γύρω στις δέκα το πρωί όταν φάνηκαν οι πρώτοι καπνοί, αλλιά κανείς από τους κατοίκους της δεν υπολόγιζε ότι θα γινόταν αυτός ο χαλασμός.

Η κυρά Ελένη μόλις συνειδητοποίησε ότι ο καπνός γρήγορα εξαπλώνεται, έστειλε τον μεγάλο της γιο τον Αντώνη να φωνάξει τον παππού τον Χαραλάμπη από το αμπέλι που τρυγούσε μαζί με τον παραγιό τον Αλή. Στα αυτιά του έφτασαν τα πόδια του Αντώνη μέχρι να φθάσει εκεί. Ήταν πίσω από ένα ύψωμα το (Καρασμελί). Εκεί πίσω βρισκόταν το αμπέλι πέντε χιλιόμετρα περίπου μακριά από το σπίτι τους, και αυτός έπρεπε να προλάβει. Σαν άκουσε τον σκουσμό ο παππούς και είδε από μακριά τον εγγονό του να τρέχει σαν αλφαρισμένος κατάλαβε ότι κάτι σοβαρό συμβαίνει και σταμάτησε το τρύγο. Όταν έφθασε εκεί ο Αντώνης τα πόδια του δεν άντεχαν άλλο, η ανάσα του είχε κοπεί από την υπερπροσπάθεια που είχε κάνει, και μην αντέχοντας άλλο κατάρρευσε. Ο παππούς όταν τον είδε να λιποθυμά έτρεξε πήρε το σταμνί, του 'ριξε νερό στο πρόσωπο και άρχισε να του κάνει μαλάξεις. Τότε ο Αντώνης άρχισε να κουνά τα βλέφαρά του. –Τι έγινε Αντώνη; Γιατί τόση βιασύνη; Ο Αντώνης άνοιξε τα μάτια του, κάπως συνήλθε και πετάχτηκε όρθιος. Αγκάλιασε τον παππού του και με δάκρυα στα μάτια του ανέφερε ότι η Σμύρνη καιγόταν και σε λίγο η φωτιά θα 'φτανε στη γειτονιά τους, έπρεπε να βιαστούν να φύγουν πριν τους προλάβουν οι Τσέτες, γιατί στην πόλη έπεφτε λεπίδι.

- Αλή, ζέψε το κάρο γρήγορα παράτα τον τον τρύγο».

Αμέσως ο παραγιός έξεψε τον Κίτσο και άρχισαν οι τρεις τους σε λίγο να καλπάζουν προς την πόλη. Σαν έφτασε ο Κίτσοσ στην αυλή του σπιτιού έβγαζε αφρούς από το στόμα, τα ρουθούνια του είχαν ανοίξει και μοιάζαν με σωληνάρια μέσα από τα οποία έβληπε να βγαίνει μαύρος αχνός που σου θύμιζε υψικάμινο.

- Γρήγορα φώναξε τη κυρά Ελένη.

-Πάρτε ό,τι καταλαβαίνετε χρήσιμο από το σπίτι και ρίξτε το πάνω στο κάρο να φύγουμε για το λιμάνι πριν καούμε εδώ σαν τα ποντίκια γρήγορα».

Όλοι τους τότε άρχισαν να ανεβοκατεβαίνουν τη μικρή σκάλα με τα πέντε σκαλοπάτια της και να ρίχνουν πάνω στο αμάξι ό,τι νόμιζαν εκείνη την τραγική στιγμή ότι ήταν χρήσιμο και απαραίτητο για να τους κρατήσει στη ζωή στο μεγάλο αυτό (ταξίδι) που άρχιζε τούτη την ώρα.

-Πάρτε ρούχα και φαγώσιμα», φώναζε κάθε τόσο ο παππούς, εσύ Ελένη κανόνισε τα σκεύη και τα χρυσαφικά όλα θα τα χρειασθούμε στο δρόμο. Ο Κώστας πού είναι;

-Πάει για δουλειά, του απάντησε η νύφη του, έφυγε νύχτα και εγώ δεν ξέρω για πού, βιαστείτε αυτός θα μας εύρη ξέρει τα κατατόπια. Ο μαστρο -Κώστας όμως μπορεί να ήξερε τα κατατόπια

αλληλά ήταν μακριά τους. Είχε πάει με μία παρέα να χτίσουν ένα σπίτι στην άλλη άκρη της πόλης και αυτή τη στιγμή αγνοούσε το τι γινόταν σπίτι του. Όταν είδε όμως τον καπνό να εξαπλώνεται πάνω από την πόλη κατάλαβε ότι οι τουρκαλιάδες πραγματοποιούσαν την απειλή τους. Από καιρό συζητιόταν στα καφενεία ότι είχε δοθεί εντολή από τον Κεμάλ Ατατούρκ, με την πρώτη ευκαιρία να καεί η παλιά πόλη για να εξαναγκάσουν τους Έλληνες να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Και να που τώρα το πραγματοποιούσαν. Εκεί πιο πέρα μέσα σε ένα μπαχτσέ είδε δεμένο ένα γαϊδουράκι.

Δεν έχασε καθόλου καιρό έτρεξε κοντά του, το έλιυσε πήδησε πάνω του και χτυπώντας το στα καπούλια, άρχισε να καλπάζει προς το σπίτι του. Για να φτάσει όμως εκεί έπρεπε να περάσει μέσα από τον χαλασμό. Τα σπίτια που ήταν κοντά στην παραλία καιγόntonταν σαν χάρτινοι πύργοι, και η ατμόσφαιρα από τον καπνό ήταν πολύ αποπνικτικοί. Το γαϊδουράκι δυσκολευόταν να προχωρήσει και όταν προσπάθησαν να περάσουν μέσα από ένα στενό σοκάκι δεν άντεξε και σωριάστηκε κάτω. Τότε ο μαστρο-Κώστας πήδησε κάτω έβγαλε ένα μαντήλι από την τσέπη του και βάζοντάς το στο πρόσωπό του όρμησε μέσα στους καπνούς. Το δρομάκι αυτό το είχε περάσει πολλές φορές και το 'ξερε απ' έξω, αλληλά τώρα ο καπνός όσο περνούσε η ώρα έμπαινε όλο και πιο βαθιά μέσα στα ρουθούνια του και άρχισε να ζαλίζεται. Τότε δίπλα του είδε μια παράγκα να καίγεται. Άρπαξε από εκεί ένα δαυλό αναμμένο και βάζοντάς το μπροστά του άνοιγε δρόμο μέσα από τον καπνό. Πιο πέρα είδε ένα ξέφωτο και έτρεξε προς τα εκεί. Η θέση του ήταν τραγική. Ένιωθε σαν ένα αγρίμι που είναι παγιδευμένο μέσα σε ένα φλεγόμενο δάσος και ψάχνει να βρει διέξοδο. Να βρει μια χαραμάδα που θα του δώσει ζωή, να βρει φτερά για να πετάξει. Στην διαδρομή της ζωής του κάθε ανθρώπου έρχονται στιγμές που πρέπει να υπερβεί τα όριά του και αυτή η στιγμή για τον μαστρο-Κώστα ήταν μπροστά του.

Ένας παλιός αραμπάς ήταν αραγμένος μέσα στο ξέφωτο και από 'κει άρχιζε μία κατηφόρα που κατέληγε στο λιμάνι. Τον δρόμο αυτόν τον είχε περάσει πολλές φορές αλληλά τώρα όλα ήταν διαφορετικά. Ορατότητα δεν υπήρχε διόλου και για να φτάσει στο λιμάνι έπρεπε να περάσει μέσα από την φωτιά και τα χαλάσματα, έπρεπε όμως να το ρισκάρει γιατί ήταν εκείνη την στιγμή η μόνη διέξοδος προς τη σωτηρία. Πήδηξε πάνω από τον αραμπά τον έστριψε να κοιτάει στο λιμάνι., σήκωσε τα χερούλια προς τα πάνω για να τον οδηγεί με τα χέρια και μετά κατέβηκε κάτω και έβγαλε από την πίσω ρόδα την πέτρα που δεν του επέτρεπε να κυλήσει. Τότε ο αραμπάς ξεκίνησε. Έβαλε το μαντήλι στο πρόσωπό του άρπαξε τα χερούλια στα γερά μπράτσα του και κάνοντας τον σταυρό του άφησε τη μοίρα του να τον οδηγεί. Τα μάτια του δεν διέκριναν τίποτα, ήξερε όμως ότι η κατηφόρα ήταν ευθεία και προσπαθούσε με όλη τη δύναμή του να κρατά τον αραμπά στην ευθεία. Σε λίγο ο αραμπάς έτρεχε με ταχύτητα, τίποτα δεν μπορούσε να τον σταματήσει. Σε μια στιγμή ένιωσε ένα τράνταγμα

και λίγο έλειψε να του ξεφύγουν τα χερούλια, μπόρεσε όμως να τα κρατήσει στην ευθεία και ο αραμπάς έτρεχε όλο και πιο πολύ.

Είχε πλήρον αφεθεί στα χέρια του Θεού. Αυτός τον έπλησε και αυτός θα καθόριζε την πορεία της ζωής του. Στα αυτιά του έφταναν φωνές, αλαλαγμοί, ένωθε ότι πηλαί του γινόταν χαλασμός, ένα κλάμα μικρού παιδιού ακουγόταν, ίσως να ήτανε ένα από τα παιδιά του αυτό το ήξερε μόνον ο Θεός, αυτός είχε γράψει το τι θα γινόταν και πώς θα επιβίωνε εκείνες τις στιγμές αηλιά όλα αυτά ήταν προκαθορισμένα, αυτό που προείχε εκείνη την ώρα ήταν να μείνει ζωντανός αυτός για να μπορέσει να βοηθήσει την οικογένειά του που τον χρειαζόταν αυτές τις οδυνηρές στιγμές.

Ξαφνικά ένωσε τον αραμπά να 'ναι στον αέρα και σκέφτηκε ότι όλα εδώ θα τελειώνανε αηλιά έκανε λάθος συλλογισμό. Τότε ένωσε τον αραμπά να πέφτει πάνω σε ένα πλεούμενο και αυτός να βρίσκεται μέσα στο νερό. Νόμισε ότι ζούσε ένα όνειρο, ότι όλα αυτά που βίωνε ήταν στην φαντασία του αηλιά έκανε λάθος. Όταν είναι να ζήσεις μπορεί να περάσεις μέσα από φωτιά και αναμμένο σίδερο και να γλιτώσεις και αυτουνού το κουβάρι δεν είχε ακόμα τελειώσει. Η Άτροπος φαίνεται ότι ήταν ακόμα μακριά για να του κόψει το νήμα της ζωής του, ποιος ξέρει πότε θα ερχόταν το τέλος του, μάλλον θα ερχόταν όταν αυτός δεν θα το περίμενε ποιος ξέρει. Δίπλα του ακουγόταν φωνές βογκητά, κλάμα πολύ, σκέτη κόλαση. Ο ορίζοντας είχε λίγο ξεδιαλύνει και μπόρεσε να δει ότι βρισκόταν μέσα στην θάλασσα και δίπλα του αντίκρισε μία εικόνα που ποτέ του δεν είχε όχι μόνο φαντασθεί, αηλιά ούτε καν θα μπορούσε να διανοηθεί ότι ήταν γραφτό του να αντικρύσουν τα μάτια του τέτοιες εικόνες.

Πολλές φορές άκουγε συζητήσεις ότι σε κάποια μέρη είχαν γίνει καταστροφές αηλιά σαν ετούτη που έβλεπε με τα μάτια του δεν θα μπορούσε ποτέ να φαντασθεί. Ένωθε έναν δυνατό πόνο στην αριστερή του πλάτη αηλιά έπρεπε να κολυμπήσει για να επιβιώσει. Προσπάθησε με το δεξί του χέρι να βρει να πιασθεί από κάπου, αηλιά δεν διέκρινε κάτι το σταθερό μέσα στο νερό. Χτύπησε δυνατά τα πόδια του για να μετακινηθεί πιο πέρα και τότε για καλή του τύχη το χέρι του έπιασε κάτι σαν κούτσουρο. Τίναξε λίγο το κεφάλι του για να συνέλθει από το χτύπημα και τότε κατάλαβε ότι μπροστά του βρισκόταν ένα σπασμένο άημπουρο. Με πολύ κόπο το πλησίασε και το αγκάλιασε με το γερό του χέρι. Ο Θεός του είχε στείλει τον σωτήρα του.

Για αρκετή ώρα κρατιόταν από το άημπουρο αηλιά το χέρι του μούδιαζε σιγά σιγά και τ' αηλιο του ήταν σχεδόν άχρηστο, οι δυνάμεις του τον εγκατέλειπαν και ήταν έτοιμος να λιποθυμήσει από τους πόνους όταν άκουσε δίπλα του μια φωνή.

-Το χέρι σου Κωσταντή, δώσμου το χέρι σου να σε τραβήξω.

Η φωνή, του ήταν κάπως γνωστή αηλιά την άκουγε μακριά, η εξάντληση τον είχε κυριεύσει, ο κόσμος γύρω του χανόταν και τα μέλη του σώματός του δεν υπάκουγαν στις εντολές του εγκεφάλου. Ένωθε τη ζωή του να φεύγει και έκλεισε τα μάτια.



Σαν έβαλαν ό,τι μπορούσαν πάνω στο κάρο ο παπούς ο Χαραλάμης φώναξε στη νύφη του:

- Λενιώ ανέβασε πάνω τα παιδιά πήδα και εσύ επάνω και εγώ με τον Αλή θ' ανοίγουμε δρόμο, πάμε για το λιμάνι.

Έβαλε μπροστά τον Αλή και αυτός κρατώντας τον Κίτσο από το χαλινάρι έδειξε στον Αλή ποιον δρόμο να ακολουθήσει.

Όμως ποιον δρόμο; Μονάχα δρόμος δεν υπήρχε, μπροστά σου έβλεπες καπνό από φωτιά οι δρόμοι είχαν κλείσει από τα γκρεμισμένα ερείπια των σπιτιών, ο κόσμος έτρεχε αλφιασμένος, εικόνες του Δάντη, σκέτη κόλλαση. Το μυαλό του ανθρώπου σταματάει όταν βλέπει τέτοιες εικόνες πόσο να αντέξει; Όλα έχουν ένα όριο. Εδώ όμως έπρεπε να γίνει η υπέρβαση. Σε τέτοιες στιγμές ενεργείς πιο πολύ από ένστικτο και λιγότερο με την λογική και ο παπούς ο Χαραλάμης είχε ακούσει για τέτοιες καταστροφές από τον παπού του που είχε πολεμήσει τους Τουρκαλήδες στην επανάσταση του 1821.

Φώναξε στον Αντώνη που ήταν πάνω στο κάρο να του δώσει το δικούλι που είχαν πάρει μαζί τους. Το πήρε στα χέρια του έδωσε το χαλινάρι να το βαστάει ο Αλή και αυτός μπήκε μπροστά του με το δικούλι προτεταμένο.

Αυτός τα ψωμιά του τα είχε φάει. Ήταν κοντά στα ογδόντα αηλιά το 'λεγε η καρδιά του. Από μικρό παιδί ήταν στους δρόμους. Μια ζωή μέσα στην ξένη δούληψη ήταν σκληραγωγημένος σαν τον γρανίτη και τώρα θα θυσιάζε τα πάντα για να σώσει τη φαμίλια του γιου του μιας και αυτός τούτες τις τραγικές στιγμές έλειπε. Ξαφνικά από την απέναντι μεριά ξεπρόβαλε ένας Τούρκος καθαλήρης με ένα γιαταγάνι στο χέρι. Μόλις είδε τα παιδιά πάνω στο κάρο όρμησε εναντίον τους. Μπροστά του στάθηκε ο Αλής με υψωμένα τα χέρια και τότε αυτός τον αποκεφάλισε. Τότε ο παπούς όρμησε εναντίον του με το δικούλι υψωμένο και τον γκρέμισε κάτω από το άηλογο. Ο Τούρκος σηκώθηκε και τότε άρχισε μια πάλη θανάτου. Κάποια στιγμή το δικούλι έσπασε μπροστά και στα χέρια του παπού έμεινε το κοντάρι, μ' αυτό χτύπησε δυνατά τον Τούρκο στο κεφάλι και ξεπήδησε σαν βρύση το αίμα από το πρόσωπό του. Αυτός πέφτοντας όμως πρόλαβε και έμπηξε το γιαταγάνι στο στήθος του παπού του Χαραλάμης. Αυτό ήταν, ο παπούς έπεφτε και αυτός νεκρός δίπλα στο πτώμα του καθαλήρη.

Η Μαριγώ, η αδερφή του Αντώνη έβαλε τον σκουσμό και λιποθύμησε. Τότε ο Αντώνης πήδησε κάτω από το κάρο πήρε τον Κίτσο από το χαλινάρι και μέσα από τα γκρεμίσματα οδήγησε το κάρο στο λιμάνι. Αηλιά το μέρος αυτό εκείνη την ώρα μόνο για λιμάνι δεν έμοιαζε. Η κοσμοπημμύρα ήταν τέτοια που το μόνο που αντίκριζαν τα μάτια σου ήταν ένας σκούρος όγκος να κινείται μέσα στους καπνούς και στα ερείπια. Φωνές κλάματα, κλιμιντρίσματα από τα άηλογα, εικόνες βιβλικές που είναι αδύνατον

να περιγράψει κανείς με την πένα, εικόνες που ο Θεός να φυλάξει να μην παρουσιασθούν ξανά στα μάτια του ανθρώπου, εικόνες ντροπής για όλη την ανθρωπότητα....

Κάποια στιγμή ο Αντώνης διέκρινε στην άκρη του λιμανιού ένα πολεμικό καράβι, με σημαία Γαλλική να φορτώνει κόσμο. Εκεί οδήγησε το κάρο.

Είχαν φτιάξει μια προσωρινή γέφυρα με μαδέρια και από εκεί οι ναύτες ανέβαζαν τους ταλαιπώρους.

- Κατεβείτε όλοι κάτω, φώναξε ο Αντώνης. Ο Μήτσος μόνο να μείνει πάνω για να μας δώσει τα πράγματα, όλοι κάτω.

Με τη βοήθεια του Μήτσου άρχισαν να κατεβαίνουν και ο Αντώνης αφού έδωσε στους μεγάλους από ένα δέμα τους οδήγησε πάνω στο καράβι. Μπροστά προχωρούσε αυτός, πίσω του ακολουθούσαν οι δύο αδερφές του η Όλγα και η Μαριγώ από κοντά η μάνα του με το μικρό Νικόλα στην αγκαλιά και τελευταίος ο Βαγγέλης. Αφού τους τοποθέτησε σε μια γωνιά πάνω στο κατάστρωμα γύρισε και πήρε τα υπόλοιπα πράγματα και ανέβηκε κι αυτός μετά μαζί με τα μικρότερό του αδερφό τον Μήτσο.

Τι ήταν και αυτό Θεέ μου.

Νόμιζες ότι το καράβι θα βουλιάξει από τον πολύ τον κόσμο. Φωνές, κλάματα, αλαλαγμοί, όλα θύμιζαν κόλαση, όμως αυτή ήταν η πραγματικότητα. Ο Νικόλας συνέχεια έκλαιγε, ήταν από μέρες με πυρετό και τώρα με τούτη τη ταλαιπωρία η κατάστασή του χειροτέρευσε. Τον είχε η κυρά Ελένη πριν από δύο μέρες πάει στον γιατρό και της είχε πει ότι είχε κοιλιακά, της είχε δώσει και κάτι σταγόνες αλλήλ μόνο μία φορά του είχε δώσει, μετά τους πρόλαβε ο χαλασμός.

Τα κορίτσια είχαν στρώσει μία κουρελιού και εκεί πάνω είχαν ακουμπήσει τον Νικόλα αλλήλ με τέτοια φασαρία που γινόταν κανένας δεν μπορούσε να ψυχάσει. Ο Αντώνης έστεκε όρθιος και το μάτι του έψαχνε να βρει κάποιον γιατρό να κοιτάξει τον αδερφό του αλλήλ τέτοια ώρα τέτοια λόγια. Κάποια στιγμή το κλάμα σταμάτησε απότομα και ο Νικόλας έγειρε το κεφαλάκι του. Έναν γιατρό για το Θεό φώναζε η μάνα του συνεχώς αλλήλ ποιος να την ακούσει; Το μάτι του Αντώνη κάπου πήρε έναν αξιωματικό με γαλιόνια, έτρεξε κοντά του και τον τράβηξε από το μανίκι. Τον οδήγησε κοντά στον Νίκο και με νοήματα του έδωσε να καταλάβει ότι χρειαζόταν βοήθεια. Ο αξιωματικός έσκυψε, έπιασε τον σφυγμό του και κοιτώντας τον Αντώνη κούνησε το κεφάλι του. Η μάνα του έβαλλε τις φωνές. Κατάλαβε ότι ο μικρός της γιος είχε τελειώσει. Το ίδιο και τα κορίτσια. Ο Αντώνης έμεινε εκεί ατάραχος. Καταλάβαινε ότι τούτες τις στιγμές έπρεπε να κρατήσει την ψυχραιμία του και να μην μεταδώσει τον πανικό στους υπόλοιπους. Τώρα ήταν ο (αρχηγός) της οικογένειάς του και έπρεπε να το δείξει.

Η ζωή τα' φερε έτσι ώστε στα δεκάξι του να επομισθεί αυτό το βάρος. Ένωσε ξαφνικά ότι έγινε άνδρας και ότι έπρεπε να τηρήσει τις συμβουλές που του έδινε ο παππούς του όταν κουβέντιαζαν μαζί πάνω στο αμπέλι. Πάντα του 'λεγε ότι ο καλός ο καπετάνιος στην φουρτούνα φαίνεται, και τώρα αυτός ήταν ο

καπετάνιος και έπρεπε έμπρακτα να αποδείξει ότι ήταν άξιος για κάτι τέτοιο. Έπρεπε να κρατήσει καλά το τιμόνι για να μην παρασύρει η φουρτούνα το καράβι στην ξέρα, έπρεπε να κάνει την υπέρβαση.

Άρχισε να νυχτώνει και στο καράβι ακόμη έμπαινε κόσμος. Πόσες χιλιάδες ήταν, κανένας δεν μπορούσε να καταλάβει και τότε ήρθε διαταγή να κατεβάσουν τα μαδέρια. Όλοι όσοι ήταν στην στεριά άρχισαν να φωνάζουν, να κουνούν τα χέρια τους αλλήλ μάταιος ο κόπος. Έπρεπε να κοιτάξουν να βρουνε άλλο καράβι ή κάποιο άλλο πλεούμενο να πηδήξουν μέσα για να γλιτώσουν από τη σφαγή. Κάποιοι πηδούσαν στην θάλασσα και προσπαθούσαν να πιαστούνε από κάποια βάρκα αλλήλ αυτοί που ήταν μέσα τους πέταγαν πάλι στην θάλασσα γιατί με τόσο κόσμο η βάρκα θα βούλιαζε και θα πνιγόντουσαν και αυτοί.

Σε μια στιγμή φάνηκαν από μακριά κάτι καθαίρατοι να 'ρχονται. Ήταν οι Τσέτες. Ο άτακτος στρατός που είχε διαταγή, κανένας Ρωμιός να μην μείνει ζωντανός, και τα γιαταγάνια άρχισαν να πέφτουν σαν την λαιμητόμο πάνω στα κεφάλια.

Ήταν στιγμές που δεν θα μπορούσε να τις φαντασθεί άνθρωπος, η παραλία κοκκίνισε από το αίμα αθών ανθρώπων, ήταν το ολοκαύτωμα των Ελλήνων... Ένας ναύτης ήρθε και πήρε από την αγκαλιά της κυρά Ελένης το Νικόλη. Αυτή να σκούζει να τραβάει αλλήλ όταν ήρθε και δεύτερος τον πήρανε από τα χέρια της, ο νεκρός έπρεπε να φύγει από το πλήθος, διαταγή του πλοιοάρχου. Ο Αντώνης εκείνη τη στιγμή δεν αντέδρασε, ήξερε ότι κάτι τέτοιο θα ήταν μάταιο. Μόνο πλησίασε τον ναύτη φίλησε τον αδερφό του, του χάιδεψε τα μαλλιά και του είπε, καλό ταξίδι.

Όταν ξεκίνησε το καράβι ήταν νύχτα, πού θα τους πήγαινε κανένας δεν ήξερε. Όλοι είχαν αφεθεί στη μοίρα τους. Η οικογένεια του Αντώνη, ήταν όλοι ξαπλωμένοι πάνω στα δέματα με τα ρούχα. Δίπλα τους ξάπλωσε και αυτός. Πάνω από το κεφάλι του ήταν αναμμένο ένα φανάρι. Τότε θυμήθηκε την Αγία επιστολή. Την είχε πάντοτε μέσα στην εσωτερική τσέπη του σακακιού του. Τον είχε διατάξει ο παπούς. Ποτέ να μην την αποχωρίζεται, να την έχει πάντα κοντά του για να τον φιλάει. Άνοιξε το βιβλιαράκι και άρχισε να διαβάξει. «Θεού θέα, θείον θαύμα» έτσι ξεκινούσε, την ήξερε από έξω αλλήλ του είχε πει ότι έπρεπε να την διαβάξει τουλάχιστον μία φορά την ημέρα για να μην φοβάται τίποτα και για να τον προστατεύει ο Θεός. Τι σοφές συμβουλές που του έδινε ο παπούς!

Όταν καθόταν στον (θρόνο του) που είχε φτιάξει πάνω στο αμπέλι σκαλίζοντας με το βελόνι και τον ματρακά μια πελώρια πέτρα που ήταν στην βορεινή γωνία. Εκεί καθόταν πάντα ο παπούς του και από εκεί αγνάντευε το πέλαγος. Φώναζε κοντά του τον Αντώνη τον έπαιρνε στην αγκαλιά του από μικρόν και του 'λεγε παραμύθια, ιστορίες για αγρίους πειρατές και πάντα του 'δινε συμβουλές. «Πρόσεξε» του 'λεγε. «Όταν βρεθείς σε κίνδυνο ποτέ να μην δειλιάσεις. Να πιστεύεις πάντα στον εαυτό σου γιατί έχεις πάρει σωστές βάσεις. Όμως πάντα να δουλεύεις το μυαλό σου και

να αντιδράς αναλόγως με την περίπτωση. Τα χέρια σου πάντα να 'ναι καθαρά και ό,τι πιάνεις να το αξιοποιείς. Ο Θεός μάς έχει δώσει νου με αυτόν να μάθεις να πορεύεσαι και πάντα στη ζωή σου να αξιοποιείς τις ευκαιρίες που σου παρουσιάζονται, γιατί αυτές θα 'ρθουν μία δύο φορές, δεν θα πρέπει να τις πετάξεις». Του 'λεγε και αλλήλα πολλή ο παππούς και τώρα καταλάβαινε ότι ήρθε η ώρα να τα εφαρμόσει. Τώρα πλέον ήταν ο αρχηγός πάνω σ' αυτόν στηρίζονταν όλοι, έπρεπε να δείξει την αξία του.

Όταν τέλειωσε το δημοτικό ο παππούς τον έπαιρνε κοντά του πάνω στο αμπέλι. Τον τελευταίο χρόνο είχε βρει στην αγορά ένα Τουρκάκι ορφανό τον Αλή και τον είχε φέρει στο σπίτι. Όλοι τότε ξαφνιάστηκαν αλλήλα ο παππούς είχε άλλη γνώμη.

«Είναι έρημος» είπε, «θα του δίνουμε ένα πιάτο φαΐ και θα με βοηθάει πάνω στο αμπέλι γιατί εκεί έχει πολύ δουλειά και τα δικά μου κότσια δεν το λένε, μετά μην ξεχνάτε ότι όταν βοηθάς ένα ορφανό ο Θεός σου τα δίνει τριπλάσια, ξέρω τι σας λένω». Τότε όλοι συμφώνησαν και ο Αλής κοιμόταν σε μία παράγκα πάνω στο αμπέλι. Τώρα όμως είχε φύγει και αυτός, είχε μπει μπροστά για να προστατέψει τα παιδιά και ο καθαλιάρης τον τέλειωσε, είχε τιμήσει το ψωμί που έτρωγε με το παραπάνω, είχε γίνει και αυτός ένα ακόμα θύμα της καταστροφής που έγινε, στα μάτια του Αντώνη ήταν ένας ήρωας.

—

Όταν άνοιξε τα μάτια του ο Κωσταντής είδε ότι βρισκόταν μέσα σε μία βάρκα. Δίπλα του ήταν ο Θωμάς ο πελεκάνος της οικοδομής που φτιάχνανε και αλλήλοι καμιά δεκαριά νοματέοι. Όλοι τους ήταν κατάκοποι και ταλαιπωρημένοι αλλήλα κανέναν τους δε μιλούσε, όλοι τους ήταν σκεπτικοί. Σκεφτόντουσαν αυτούς που άφησαν πίσω, αλλήλος γυναίκα, αλλήλος παιδιά όλοι τους είχαν αφήσει πίσω κάτι. Όλοι οι κόποι μιας ζωής είχαν εξανημιστεί μέσα σε λίγες ώρες. Πάντοτε σε όλη την ιστορία της ανθρωπότητας ο Θεός κατά καιρούς δίνει σημάδια, και αυτό ήταν ένα τρανταχτό σημάδι ότι ο κόσμος είχε ξοκίσει. Καθένας κοίταζε τον εαυτό του και δεν νοιαζόταν αν ο διπλανός του πεινούσε, γι' αυτό τώρα τους αντάμωνε για να 'ναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν την προσφυγιά, αυτή ήταν η μοίρα τους και έπρεπε να την ακοιουθήσουν.

- Τι έγινε Θωμά; πώς βρέθηκα εδώ πάνω;
- Σε είδα που κολύμπαγες και σε τράβηξα. Πάψε τώρα μη μιλάς γιατί έχεις πυρετό όλη νύχτα παραμίλαγες.

Τον είχαν γδύσει από τα βρεγμένα ρούχα του, και τον είχαν σκεπάσει με μια κουβέρτα, αλλήλα αυτός έτρεμε από τον πυρετό ήταν σε άλλο κόσμο.

Σε λίγο ο ήλιος ανέβηκε ψηλά και άρχισε να τους ζεσταίνει. Αυτός που τραβούσε κουπί κάθε λίγο αλλήλαζε και το 'πιανε αλλήλος για να ξεκουράζονται. Όλη νύχτα τραβούσαν κουπί με οδηγό κάτι φώτα που φαινόταν στον ορίζοντα. Να 'ταν εκεί κάποιο νησί ή

ήταν η φαντασία τους; Κανένας δεν ήξερε, όλοι τους όμως ήθελαν να φύγουν όσο μπορούσαν μακριά. Μακριά από αυτόν τον χαλασμό να πάνε σ' άλλους τόπους. Μπροστά τους άρχισε να φαίνεται ένας σκούρος όγκος και σιγά σιγά φαίνονταν κάτι σπίτια.

Γύρω στο μεσημέρι φτάσανε σε μία παραλία. Πήδησαν έξω από την βάρκα και έβγαλαν και ότι άλλο είχαν. Ο Θωμάς με έναν άλλο πιάσανε τον μαστροκώστα και τον έβγαλαν με τη κουβέρτα, τον ακούμπησαν λίγο πιο πέρα από το νερό και κάθισαν να ξεκουραστούν. Ο τόπος εκεί ήταν άγριος, βούρλα, είχε και σκίνα αλιλά όμως ήταν στεριά πατούσανε σε χώμα.

- Καθίστε όλοι όπως είσαστε είπε σε λίγο ο Θωμάς, πάω εγώ με τον Ανέστη πάνω στο χωριό να φέρουμε λίγο νερό και ό,τι άλλο βρούμε.

Προχώρησαν για αρκετή ώρα ανάμεσα σε πέτρες και ξύλα. Τα πόδια τους άρχισαν να κάνουν πληγές γιατί ήταν ξυπόλυτοι αλιλά αυτοί προχωρούσαν. Όταν φθάνει σε τέτοιο σημείο ο άνθρωπος γίνεται θηρίο. Τότε καταλαβαίνει τις αντοχές του γιατί τότε έχει ανάγκη και δίψα για τη ζωή. Έπρεπε με κάθε τρόπο να επιβιώσουν και αυτό προσπαθούσαν να κάνουν.

Σε λίγο έφθασαν στα πρώτα σπίτια. Ένα σκυλί τους γαύγισε αλιλά δεν δώσαν σημασία, είχαν γίνει και αυτοί τώρα θεριά και προσπαθούσαν να επιβιώσουν. Μια γυναίκα φάνηκε σε μία αυλή που άπλωνε κάτι ρούχα. Τράβηξαν προς τα εκεί και κάποια στιγμή που αυτή τους αντιλήφθηκε άρχισε να τους κοιτάζει σαστισμένη. Μοιάζανε με φαντάσματα που είχαν ξεπροβάλλει μέσα από την θάλασσα, με ξωτικά που χορεύουν ξυπόλυτα, τι ήταν αυτό που έβλεπαν τα μάτια της μήπως ονειρευόταν; Ο Θωμάς έκανε νόημα στον άλλο να σταματήσει και πλησίασε αυτός.

- Καλημέρα κυρά, μας ήες σε παρακαλώ πού βρισκόμαστε;
- Εδώ είναι οι Βροντάδες της Χιό εσείς ποιόνε ζητάτε;
- Από απέναντι ερχόμαστε από τη Μικρασία, εκεί γίνεται σφαγή, χαλασμός Κυρίου. Θέλουμε να μας δώσεις λίγο νερό και ό,τι άλλο έχεις γιατί εκεί στην ακροθαλασσιά πεθαίνουνε άνθρωποι.

Τους έβγαλε έξω στην αυλή δύο καρέκλες να καθίσουνε και μετά μπήκε μέσα στο σπίτι. Έφερε μία κανάτα με νερό και ψωμί μισό καρβέλι, τους έφερε και λίγες ελιές και άρχισαν να τρώνε. Τους κοίταξε παράξενα σαν να μη τους πιστεύει αλιλά όταν είδε τη λαιμαργία τους πώς τρώγαν το ψωμί τους πίστεψε ότι ήταν ταλαίπωροι.

Ήταν αλήθεια όσα λέγανε, το λέγανε οι τρόποι. Αφού έφαγαν το ψωμί, ήπιαν και το νερό τους ο Θωμάς της ζήτησε να τους δώσει ένα κανάτι με νερό για τους άλλους που άφησαν πίσω.

- Περιμένετε λίγο να βγάλω το ψωμί από τον φούρνο και θα σας φιλέψω. Πήραν από εκεί δύο καρβέλια ψωμί και δύο σταμνιά με νερό, σε μια πετσέτα έβαλε ξυδάτες ελιές και καναδυό κρεμμύδια ξερά. Έτσι οι πεινασμένοι χόρτασαν εκείνο το βράδυ, αύριο όμως θα ξημέρωνε μία καινούρια μέρα.

Ο Κώστας δεν κοιμήθηκε όλο το βράδυ, σκεφτόταν τους δικούς του. «Τι νάγιναν άραγε; Να πρόλαβαν να φύγουν ή τους κάψανε σαν τα ποντίκια;» Μέσα στο μυαλό του έβλεπε τα πρόσωπα των παιδιών του και δάκρυζε από τον πόνο. Ήξερε ότι εκείνη την μέρα ο πατέρας του θάτανε μαζί με τον Αλή σ' αμπέλι για τρύγο, τα παιδιά θα ήτανε μόνα τους, θα τα είχαν άραγε καταφέρει; Τώρα που να βρισκότανε; Αυτές οι βασανιστικές ερωτήσεις ήταν αναπάντητες και του θόλωναν το μυαλό.

Πολλές φορές ο άνθρωπος βασανίζεται για το τίποτα, αλλιά έτσι είναι πηασμένος. Όταν έχεις τα λογικά σου, τέτοιες στιγμές πρώτα σκέφτεσαι τους δικούς σου και μετά τον εαυτό σου. Έπρεπε όσο μπορούσε πιο γρήγορα να μάθει νέα τους αλλιά πώς; Σύρθηκε πιο πέρα, και ξύπνησε τον Θωμά.

- Ξέρεις γι' αυτούς που αφήσαμε πίσω τίποτα, ήες να πρόλαβαν να φύγουν, είδες κανά καράβι;
- Είδα να φεύγουν δύο πολεμικά που ήταν στο λιμάνι το βράδυ, γιατί πέρασαν από δίπλα μας. Ήταν φορτωμένα μέχρι τα μπούνια από κόσμο αλλιά δεν ξέρω που θα πάνε. Το πρωί θα φύγουμε κι εμείς, πάμε για Μυτιλήνη, εκεί έχω έναν ξάδερφο ελπίζω να μας βοηθήσει. Τώρα σύρε κοιμήσου γιατί το πρωί έχουμε κουπί.

Ξεκίνησαν χαράματα προτού να βγει ο ήλιος. Κάθε μισή ώρα άλληζε αυτός που τραβούσε κουπί, ευτυχώς που δεν είχε καιρό. Η θάλασσα ήταν γαλήνια, αλίμονο αν ήταν θυμωμένη. Κόντευε να νυχτώσει όταν είδαν το νησί από μακριά την τρίτη ημέρα.

-Κάντε κουράγιο παιδιά, τους είπε κάποια στιγμή ο Θωμάς. Σε μερικές ώρες θα πιάσουμε στεριά.

Τη νύχτα η υγρασία της θάλασσας σου τρυπάει τα κόκαλα, ευτυχώς που είχανε μερικές κουβέρτες για να προφυλάσσονται από το κρύο. Σφίγγαν τα δόντια για να αντέξουνε και έφθασαν στο νησί γύρω στα μεσάνυχτα. Βγήκαν σε μία ερημική παραλία μέσα σε μία (αγκάλι) και εκεί γύρανε στην αμμουδιά να κοιμηθούνε. Το πρωί, τους ξύπνησαν τα κοκόρια. Πρώτος σηκώθηκε ο Κωσταντής, από εκεί που ήτανε είδε στα δεξιά του να φαίνεται το καμπαναριό μιας εκκλησίας. Σήκωσε και τους άλλους και τράβηξαν προς τα εκεί.

Ρώτησαν και έμαθαν ότι βρισκόταν στο χωριό (Πηωμάρι). Ο Κωσταντής και ο Θωμάς μπήκαν στο καφενείο του χωριού. Ο καφετζής ένα γεροντάκι, τους καλωσόρισε και τους ρώτησε τι θα πάρουν.

- Είμαστε ξένοι, του είπε ο Θωμάς, ερχόμαστε από απέναντι από τη Σμύρνη και θέλουμε να μας βοηθήσεις για να πάμε να ανταμώσουμε κάτι ξαδέρφια που έχω στη Μυτιλήνη, ερχόμαστε από μεγάλο χαλασμό πρέπει να μας συνδράμεις.

- Πόσοι είστε; τον ρώτησε ο καφετζής.
- Εφτά νοματαίοι όλοι άντρες.
- Περάστε να πιείτε ένα ρόφημα και μετά θα σας δείξω το δρόμο.

Ήπιαν από ένα τσάι, καρδάμωσαν για λίγο, τους έδωσε ένα καρβέλι ψωμί, ελιές και μετά τους έβγαλε έξω.

-Θα πάρετε αυτόν τον χωματόδρομο, τους είπε, θα σας βγάλει στην (Σκόπεδο) από εκεί θα πάτε στην (Αγιάσο) θα περάσετε το (Πηλάτυ) και μετά θα βγείτε στη Μυτιλήνη. Περίπου να καταλάβετε είναι ίσα με δύο ημέρες δρόμο. Δεν θα σας συμβούλευα να πάτε από τη θάλασσα με την βάρκα γιατί όπως βλέπω ο καιρός άρχισε να χαλάει και θα κινδυνεύσετε πολύ.

Ο Κωσταντής του 'δωσε το χέρι και ρώτησε το όνομά του.

- Μανταμαδιώτη Νίκο με λένε, να πάτε στο καλό.

Γύρισαν στη βάρκα πήραν τα πράγματά τους και ξεκίνησαν. Δύο μερόνυχτα περπατούσαν ξυπόλητοι. Τα πόδια τους από κάτω είχαν γεμίσει πληγές όμως αυτοί προχωρούσαν.

Όταν ο άνθρωπος βρίσκεται σε δύσκολες στιγμές γίνεται θηρίο και δεν καταλαβαίνει από πόνο. Το μόνο που τους ένοιαζε τούτη τη στιγμή ήταν να πάνε να ψάξουν για τους δικούς τους, και προχωρούσαν χωρίς κανείς τους να παραπονιέται, σημασία είχε να φτάσουν στην πρωτεύουσα.

Στον δρόμο όταν τελείωσε το ψωμί που τους είχε δώσει ο καφετζής, έκοβαν και έτρωγαν άγρια χόρτα, κάπαρι και ζώχια. Έξω από την (Αγιάσο) πέρασαν από ένα μαντρί και στάθηκαν για λίγο. Ο τσοπάνος όταν τους είδε τα 'χασε και αναρωτήθηκε μέσα του από πού άραγε ξεφύτρωσαν!

- Έλληνες είμαστε, του 'πε ο Κωσταντής, διωγμένοι από τους Τούρκους. Δώσε μας κάτι για φαΐ, πεθαίνουμε της πείνας. Έβρασε σ' ένα τσουκάλη γάλα, τους έτριψε μέσα ψωμί και φάγαν μ' ένα κουτάλι. Το βράδυ κοιμήθηκαν μέσα στο μαντρί μαζί με τα πρόβατα και το πρωί τους έβαλε σ' ένα ταγάρι ψωμί και τυρί και το πήραν κοντά τους. Φεύγοντας ο Κωσταντής τον φίλησε χτυπώντας τον στη πλάτη. Τέτοιες στιγμές καταλαβαίνεις την αξία των συνανθρώπων σου, και οι μεγαλύτερες φιλίες αναπτύσσονται και δημιουργούνται σε τέτοιες τραγικές περιπτώσεις.

- Γεια σου φίλε, του 'πε φεύγοντας, και να 'σαι σίγουρος ότι γι' αυτά που για μας έκανες θα σ' ανταμείψει ο Θεός, αυτός όλη τα βλέπει.

Δάκρυσε ο τσοπάνος από χαρά, τούτοι ήταν άλλοι άνθρωποι.

Την τρίτη μέρα μετά από μεγάλη ταλαιπωρία έφθασαν και ο Θωμάς άρχισε να ψάχνει τον ξάδερφό του τον Αλέξη Καψαλιώτη. Ρώτησε παντού, σε μαγαζιά, σε καφενεία και γύρω στο βραδάκι έμαθε ότι μένει σ' ένα μικρό σπιτάκι στην άκρη του λιμανιού. Όταν έφθασαν εκεί είχε νυχτώσει για τα καλά και πρώτος ο Θωμάς μπήκε στην αυλή. Μέσα από το τζάμι του παραθυριού φαινόταν μια λάμπα που έκαιγε. Πλησίασε και χτύπησε τη πόρτα. Έξω βγήκε ο Αλέξης κρατώντας στο αριστερό του χέρι τη λάμπα. Όταν τον είδε ο Θωμάς τον γνώρισε από μία φωτογραφία που του είχε δείξει παλιότερα ο πατέρας του.

- Γεια σου ξάδερφε, του είπε, είμαι ο γιος του Γιώργη του Καψαλιώτη, φαντάζομαι να σου 'χει μιλήσει γι' αυτόν ο πατέρας σου.

- Ναι, μου έχει μιλήσει σχετικά ο πατέρας μου αλλιά αυτός έμνε στη Σμύρνη, εσύ πώς βρέθηκες εδώ;
- Είναι μεγάλη ιστορία ξάδερφε, θα 'χουμε χρόνο να τα πούμε, αυτή τη στιγμή θέλουμε ένα κατάλυμα για να μείνουμε προσωρινά γιατί μαζί μου κουβαλάω και άλλους πατριώτες, δεν τα 'μαθες τα νέα;
- Κάτι φήμες άκουσα αλλιά ακριβώς δεν ξέρω τι συνέβη.
- Αλίμονο ξάδερφε καταστραφήκαμε.

Ο Αλέξης άνοιξε την πόρτα και τους πέρασε μέσα. Τους έβαλε μέσα σ' ένα δωμάτιο και η γυναίκα του η Βασιλική τους έφερε καρέκλες. Ήταν επτά άνδρες κουρελήδες, τα πόδια τους ξυπόλυτα στάζανε αίμα, τα ρούχα τους βρόμικα και σχισμένα και τα μάτια τους βαθουηλωμένα από την πείνα, σωστά ερείπια.

Ο ξάδερφος, ήταν καλός είχε καρδιά μεγάλη και αυτός βάσταγε από το Αϊβαλί, είχε δικό τους αίμα. Πήγε τους πήρε ρουχισμό, τους πήρε και καπέλα, ήθελε να μην ντρέπεται για το δικό του αίμα. Τους έδωσε και μετρητά να 'χουν να ταξιδέψουν, μετά τους συμβούλησε να πάνε στον Πειραιά. Εκεί έμαθε πως είχε μαζευτεί όλη η δυστυχία. Κάπου εκεί θα βρισκανε και αυτοί τους συγγενείς τους.

—

Όταν έφθασε το καράβι στο λιμάνι του Πειραιά άρχισε να χαράζει. Σε λίγη ώρα οι ακτίνες του ήλιου, που 'ρχονταν πάνω από την Καστέλα χάιδευαν τα νερά του Σαρωνικού. Αφού πλεύρισε αυτό άρχισε να βγάζει μέσα από τα σωθικά του όλη τη δυστυχία. Τι ήταν και τούτο πάλη. Λαός πολύς κατέβαινε σαν να ήταν μιλιούνια, έβληπες μάνες με μικρά παιδιά, γερόντια σκευρωμένα από την ταλαιπωρία. Ανάμεσά τους ήτανε και η οικογένεια του Αντώνη. Δεν ήτανε όλοι σωστοί λείπανε δύο τρεις αλλιά η μάχη πάντα έχει και απώλειες, σημασία είχε ότι έστω και κουτσορεμένοι αυτοί πατούσαν σε στεριά. Όμως ο γολγοθάς τους μόλις άρχιζε.

Ακούμπησαν τα μπόγια τους στην προβλήτα και περίμεναν οδηγίες.

Αλλιά όταν στοιβάζεται τόσος λαός σε μία μεριά ποιος μπορεί να τους ελέγξει; Από δω, άρχισαν να φωνάζουν κάτι χωροφύλακες αλλιά ποιος να τους ακούσει; Το μάτι του Αντώνη έψαχνε όλους τους γύρω χώρους, κάποια στιγμή είδε ένα χωροφύλακα να κουνάει τα χέρια του. Έκανε νόημα στους άλλους να τον ακοηουθήσουν και φύγαν προς τα εκεί.

- Πού θα λιμεριάσουμε; του είπε σαν έφθασε κοντά του, σε λίγο καταρρέουμε δεν έχουμε κουράγιο.
- Ανεβείτε πάνω στα κάρα και αυτά ξέρουν πού θα σας πάνε.

Πρώτος πήδησε σ' ένα κάρο ο Αντώνης και έκανε νόημα στο Μήτσο να ρίξει πάνω τα μπογαλάκια. Μετά βοήθησε και τους άλλους ν' ανεβούν πάνω. Ο καροτσέρης τους οδήγησε σε μία άπλη πέρα προς το Πέραμα.



- Εδώ κατεβείτε τους είπε, σε λίγο θα φέρουν σκηνές για να βολευτείτε.

Η μάνα του άνοιξε έναν μπόγο με κουρελιές και τις έστρωσε πάνω στο χώμα. Αυτή ήταν τώρα η περιουσία τους ένα κομμάτι τόπος. Σε λίγο όλος ο τόπος μαύρισε, δεν έβλεπες ούτε μία σπιθαμή από ξέστρωτη γη, όλοι κάπου είχαν ακουμπήσει. Ένα κάρο έφθασε σε λίγο με ψωμί και μία υδροφόρα. Η Ελένη έδωσε στον Αντώνη μία άδεια νταμιτζάνα και αυτός έτρεξε και την γέμισε, μετά πήγε στο κάρο και του 'δωσαν δύο καρβέλια ψωμί.

Οι σκηνές ήρθαν μετά από δύο μέρες μέχρι τότε κοιμόντουσαν στην ύπαιθρο, ευτυχώς που δεν έβρεξε. Τους έδωσαν μία σκηνή και την στήσανε με τον Μήτσο πάνω στις κουρελιούδες. Για κατούρημα πήγαιναν πιο πάνω πίσω από τα πουρνάρια. Έγιναν ένα με τη γη προτού προλάβουν να πεθάνουν.

Ο Αντώνης κάπου κάπου ξεμάκρυνε από τη σκηνή και όλο συλλογιζόταν, «αν ήταν τώρα εδώ ο παπούς πώς θα αντιδρούσε;» Μέσα στο μυαλό του έψαχνε να βρει λύσεις να βρει ποιο ήταν το σωστό και ποιο ήταν το λάθος. Στο νου του πάντα έφερνε τον (θρόνο) που καθόταν ο παπούς και τον διάταζε και αυτός αφουγραζόταν. Δεν του 'χε πει για τέτοια φρίκη. Ήταν στα δεκάξι του και έπρεπε να σκέφτεται σαν πενήντάρης. Τότε θυμόταν την αγία επιστολή και άρχιζε πάλι να την διαβάζει. Κάπου έλεγε για λιμούς, σεισμούς και κανταποτισμούς, αηλιά τούτο δω τώρα που έβλεπε με τα μάτια του τι ήταν; Θυμότανε ότι κάτω στην πατρίδα και τα ζώα τους είχαν σειρά. Είχανε το παχνί τους. Όμως αυτοί τώρα εδώ ζούσανε σαν τα γουρούνια.

Κάπου στην αγία επιστολή έγραφε ότι στις δέκα του Φλεβάρη θ' άνοιγε ο Θεός τους καταρράκτες του ουρανού και θα 'ριχνε νερό κοκλήατο για να κάψει τους αμαρτωλούς και αυτούς που δεν τηρούν τις εντολές του. Και στις οχτώ του Απρίλη θα 'ριχνε αίμα και φωτιά να κατακάψει τ' αμπέλια και τα χωράφια ώστε να μην κάνουν γεννήματα και θα 'ριχνε θηρία φτερωτά και ανήμερα να φάνε τους ανθρώπους και τότε θα φωνάζει ο ένας στον άλλον. «Εβγάτε εσείς οι αποθαμένοι να έμβωμεν ημείς οι ζωντανοί, διότι δεν ημπορούμε πλέον να υποφέρουμε, την οργή και τον θυμόν του παντοκράτορος Θεού».

Τώρα όμως που 'γινε αυτή η καταστροφή ήταν μήνας Σεπτέμβριος. Μήπως η γραφή αυτή εννοεί άλλο τίποτα και αυτός δεν καταλαβαίνει; Μέσα του αισθανόταν μία ανατριχίλα, έπρεπε να μεγαλώσει γρήγορα, να γίνει πριν την ώρα του άνδρας. Έφταναν όμως όλα αυτά τα βιώματα ή ήταν νωρίς ακόμα; Πολλές φορές η μάνα του τον έψαχνε πάνω στα βράχια και όταν γύριζε από κει ήταν πάντα συλλογισμένος.

Μια μέρα μετά από καιρό ο Μήτσος του είπε ότι κάτω στο λιμάνι συνέχεια έρχονται πρόσφυγες έρχονται οι διωγμένοι. Από την άλλη μέρα το πρωί ο Αντώνης καθότανε μέχρι να βραδιάσει κάτω στο λιμάνι. Περίμενε εκεί κάτι να βρει κάποιον δικό του να ανταμώσει. Το βράδυ που γύριζε στη σκηνή έπαιρνε εκεί που κοιμότανε σε μία γωνιά το λιχνάρι και διάβαζε την αγία επιστολή,

πίστευε ότι αυτή θα του έδινε απαντήσεις στα ερωτήματά του, έτσι του είχε πει ο παππούς και αυτό θα τηρούσε. Μία μέρα εκεί στο λιμάνι είδε από ένα τσούρμο που κατέβαινε από ένα καράβι, έναν ψηλό που 'μοιαζε στον πατέρα του. Έτρεξε προς τα εκεί αλλήλα σαν έφτασε κοντά του είδε πως παραγνώρισε και έκατσε σ' ένα παγκάκι. Από την ταλαιπωρία και την νυστικομάρα τον πήρε ο ύπνος δίχως να το καταλάβει. Κάποια στιγμή σφύριξε ένα βαπόρι και πετάχτηκε όρθιος. Το μάτι του άρχισε πάλι να ψάχνει και το αυτί του έπιασε μια γνώριμη φωνή, τη φωνή του πατέρα του, αλλήλα μήπως έβλεπε εφιάλτες; Έστησε πάλι τ' αυτί και έψαχνε γύρω γύρω. Κάποια στιγμή την ξανάκουσε ερχόταν από τα δεξιά του. Πιο πέρα ήταν μια παρέα από άνδρες καθισμένοι σ' ένα παγκάκι. Φορούσαν όλοι τους καπέλα και είχαν ρούχα καλά και αυτό τον παραξένεψε και πήγε πιο κοντά τους.

Ήτανε γύρω στους εφτά και είχαν σηκωμένους τους γιακάδες για το κρύο και κουβέντιαζαν. Σε μια στιγμή άκουσε τη γνώριμη φωνή να 'ρχεται από εκεί και τότε άνοιξαν τα ουράνια. «Μπαμπά, μπαμπά» άρχισε να φωνάζει και αγκάλιασε αυτόν που μιλούσε. Τούτη τη φορά δεν έκανε λιάθος, ήτανε ο πατέρας του ο μαστροκώστας. Ήταν αγκαλιασμένοι για πολύ ώρα και από τα μάτια τους τα δάκρυα τρέχανε βροχή γιατί σε τέτοιες στιγμές και οι άνδρες κλαίνε. Μετά από ώρα ξεκίνησαν όλοι μαζί να πάνε για τις σκηνές.

Στο δρόμο ο Αντώνης είδε ένα φωτογραφείο πήρε τον πατέρα του και μπήκαν μέσα. Μετά από λίγο βγήκαν έξω με την φωτογραφία στο χέρι. Ο Αντώνης την φίλησε και την έβαλε στην μέση τσέπη του σακακιού του. Τώρα είχε δίπλα του τον στύλο του σπιτιού του και αυτό τον ξαλλάφρωσε γιατί φύγανε από πάνω του οι πολλές ευθύνες.

Η συνάντηση στις σκηνές ήταν μια γιορτή κάτι σαν πανηγύρι. Από την μία έκλαιγε η Λενιώ μαζί με τα κορίτσια από την άλλη ο Μαστροκωστής έψαχνε να δει τον πατέρα του και τον μικρό Νικόλα. Η Ελένη κουνούσε το κεφάλι της γιατί τον καταλάβαινε. Ήταν μαζί γύρω στα είκοσι χρόνια και ήξερε την κάθε κίνησή του. Τον αγκάλιασε με δυνατούς και του 'πε όλη την αλήθεια.

Μέρες ο Κωσταντής ήταν σιωπηλός γύρω στην μία βδομάδα. Έχασε τον γιο και τον πατέρα του και το μέλλον τους από δω και πέρα θα 'ταν αβέβαιο και σκοτεινό. Μετά από κανένα μήνα ανακοινώθηκε ότι όσοι άνδρες έχουν σχέση με οικοδομή θα τους κατέγραφε ένας υπάλληλος για να πάνε να δουλέψουν σε έναν συνοικισμό που θα χτιζότανε στην Παλαιά Κοκκινιά. Ο Μαστροκωσταντής πήγε και γράφτηκε μαζί με τα δυο παιδιά, τον Μήτσο και τον Αντώνη. Εκεί δούλεψαν γύρω στον ένα χρόνο. Στην αρχή τα παιδιά κουβαλούσαν πέτρες και λάσπη, ώσπου τα χέρια τους άρχισαν να «πιάνουν» και βγήκαν από εκεί μαστόροι. Έφτιασαν και άλλους συνοικισμούς και σ' άλλα γύρω μέρη και σιγά σιγά οι άστεγοι μπαίνουν κάτω από δικό τους κεραμίδι.

Στην οικογένεια του μαστροκωστή έδωσαν ένα μικρό σπιτάκι δύο δωματίων στην Κοκκινιά στην οδό Λαοδικίας. Βοηλεύτηκαν

εκεί προσωρινά και άρχισαν σιγά σιγά να βρίσκουνε τον ρυθμό τους. Όμως τότε τους βρήκε ένα άλλο βάσανο. Την μεγάλη αδελφή του Αντώνη, την Μαριγώ άρχισαν να την πονούν τα πόδια της. Την πήγε η μάνα της στον γιατρό και της έδωσαν κάτι χάπια. Όμως η κατάστασή της συνεχώς χειροτέρευε και μέσα σε έναν χρόνο κατέληξε στο κρεβάτι. Τότε κάνανε ενέργειες και η Μαριγώ κατέληξε στην Αθήνα στο Άσυλο ανιάτων στην οδό Αγίας ζώνης.

Γύρω στο 1926 ο Αντώνης με τον Μήτσο βρέθηκαν στην Λαμία. Τότε φτιάχνανε εκεί κάτι δημόσια κτίρια και το πέτρινο γυμνάσιο έτσι οι δυο τους εγκαταστάθηκαν εκεί και νοίκιασαν ένα δωμάτιο κοντά στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Όμως η ζωή δεν μπορούσε να προχωρήσει σ' αυτόν το ρυθμό. Αισθανόταν την ανάγκη να φτιάξουν δική τους οικογένεια.

Ο εργολάβος που είχε τις δουλειές πρόσεξε τον Αντώνη ότι ήταν άξιος και δουλευταράς και του προξένεψε μια ανιψιά του την Μαριγούλα. Ήταν μία κοπέλα ορφανή και είχε ένα μικρό σπιτάκι στην συνοικία των Αγίων Θεοδώρων. Έτσι ο Αντώνης δέχθηκε την πρόταση γιατί ήθελε να κάνει φαμελιά, να κάνει απογόνους, να 'χουν να ήεν για τη σφαγή, για τον ξεριζωμό τους.

Αυτό δεν έπρεπε να ξανασυμβεί να το ακούσουν οι (μεγάλοι). Γιατί αυτοί που κυβερνούν πρέπει όλα να τα ξέρουν. Ο Θεός δεν μας έπλησε για να αλληλοφαγωνόμαστε ούτε για να μισούμε. *«Αυξάνεσθε και πληθύνεσθε και κατακυριεύετε τη γη, είπε, γιατί όλους σας χωράει.»* Αυτά είχε διαβάσει στην αγία επιστολή και έπρεπε να τα μεταβιβάσει. Την σφαγή την είχε ζήσει και ήθελε να προλάβει, να μη γίνουν άλλοι σκοτωμοί, άλλες γενοκτονίες.

Τότε ο Αντώνης παντρεύτηκε και εγκαταστάθηκαν εκεί στο μικρό σπιτάκι των δύο δωματίων. Από το ζευγάρι αυτό μέσα σε μια δεκαετία περίπου ξεπήδησαν έξι παιδιά, τρία αγόρια και τρία κορίτσια. Ο Αντώνης δεν ήξερε πλέον τι θα πει ξεκούραση, από το πρωί μέχρι το βράδυ δούλευε στις οικοδομές άλλοτε δικές του δουλειές άλλοτε μεροκάματο. Τα στόματα ήταν πολλά και έπρεπε να τα χορτάσει. Κουράζονταν πολύ αλλά δεν βαρυγκομούσε. Ήταν μαθημένος στα δύσκολα και είχε εμπιστοσύνη στα χέρια του. Όμως καμιά φορά αλληώς τα λογαριάζεις και αλληώς σου 'ρχονται.

Το 1940 κηρύχθηκε ο πόλεμος με την Ιταλία και αυτό ήταν ό,τι χειρότερο. Ο Αντώνης σαν τ' άκουσε αυτό, μαύρες του 'ρθαν σκέψεις, γιατί ήξερε πολύ καλά πως οι πόλεμοι το μόνο που δεν φέρνουνε είναι η ευτυχία. Φέρνουνε πόνο, αίμα, προσφυγιά και ό,τι κακό υπάρχει. Γιατί αυτοί που τον προκαλούν θέλουν με το ζόρι να γίνουν αφεντάδες. Είναι οι αντιπρόσωποι του σατανά αλλά φορούνε μανδύα. Το πρόσωπό τους στην αρχή είναι αγγελικό, βελούδινο, μα σαν πέσει η μάσκα που φορούν οι χαβλιόδοντες φαίνονται που φορούν, και αυτοί διψάν για αίμα. *«Αλήμονό μας»*, μονολόγησε, *«τι άλλο μας περιμένει. Άραγε, σκέφτηκε, ποιος να 'χει τώρα σειρά, πάλι οι Έλληνες θα την πληρώσουν ή ήταν η σειρά των Εβραίων που τους είχαν οι πιο πολλοί στο στόχαστρο;»*

Αυτός άηλο τίποτα από τη τέχνη του δεν είχε και έτσι άρχισε η πείνα. Μάταια έψαχνε να βρει κάποια δουλειά να κάνει αηλή ήταν πολύ δύσκολη. Έτσι στην κατοχή άνοιξε έναν πάγκο στην πηατεία Πάρκου και εκεί πουλούσε αρβιλήπροκες, σαπούνη και ό,τι άηλο εκείνη την εποχή ζητούσε ο κόσμος για να επιβιώσει.

Εκεί στον πάγκο γνωρίσθηκε με τα ηίγα γερμανικά που είχε μάθει με δύο φίλους γερμανούς τον Άντζι και τον Κριστιάν. Μία μέρα που περιπολούσαν στην γειτονιά του τους φώναξε στην αυλή του. Ήταν Κυριακή απόγευμα και εκεί ήταν σχεδόν όλα τα παιδιά του, τα οποία τα περισσότερα ήταν ξυπόλητα. Η κυρά Μαριγούηα τους κέρασε στο πόδι από ένα γηλυκό σταφύηι. Μετά από μερικές ημέρες ένα βράδυ χτύπησαν την πόρτα του σπιτιού του Αντώνη. Όταν άνοιξε ο Αντώνης με έκπληξη του είδε ότι ήταν οι δύο φίλοι του γερμανοί και στα χέρια τους είχανε ένα κιβώτιο κονσέρβες και ένα κιβώτιο γαηήτες. Τον χαιρέτησαν, άφησαν κάτω τα κιβώτια και μετά ανέβηκαν σε μία τρίκυκλη μοτοσικηέτα και χάθηκαν στο σκοτάδι. Αυτό γινότανε κατά διαστήματα μέχρι την απειλευθήρωση. Πάντα σε όλους τους ηηαούς υπάρχουν οι καηοί και οι κακοί.

Η φτώχεια τότε είχε κυριέψει όλον τον κόσμο και οι άνθρωποι πέθαιναν από τη πείνα. Όσο και αν προσπαθούσε από το νου του δεν έβγαιναν ποτέ οι εικόνες που είχε ζήσει στην πατρίδα. Τις έβηπε πάλι να ξαναζωντανεύουν μπροστά του και θυμότανε τον παππού του καθισμένο στον (θρόνο). Κάθε βράδυ έβαζε τη μεγάλη του κόρη να διαβάζει την αγία Επιστολή. Πίστευε βαθιά μέσα στην ψυχή του ότι αυτό θα τους βοηθούσε και αυτό έκανε. Όταν ο άνθρωπος φτάνει σε απόγνωση θέηει από κάπου να πιαστεί και αυτός είναι μόνο ο Θεός, σ' αυτές τις δύσκοηες στιγμές πρέπει σ' αυτόν να στηριζόμαστε και αυτός ποτέ δε θα μας αφήσει να καθούμε.

Τότε ήταν δύσκοηες εποχές. Εποχές που σμίηευαν τον χαρακτήρα των ανθρώπων και τους έκαναν σκληρούς, γρανιτένιους. Ήταν εποχές που επιβίωναν οι αποφασιστικοί και οι σκληροτράχηλοι. Η ίδια η ζωή τους έκανε έτσι γιατί αηηλιώς θα ήτανε χαμένοι. Τα παιδιά τότε από την ηηικία των δέκα ετών έβγαιναν στην βιοπάηη για να βοηθήσουν τις οικογένηές τους.

Έτσι και τα παιδιά του μαστραντώνη όταν μετά την κατοχή άνοιξε ένα μαγαζάκι στην οδό Καποδιστρίου απέναντι από τα δικαστήρια, βοηθούσαν όσο μπορούσαν. Εκεί πουλούσαν είδη μπακαηικής, τσιγάρα και τα καηοκαίρια φρούτα και σταφύηια. Δίηηα από το μαγαζάκι τους στα δεκαπέντε μέτρα ήταν τότε το πρακτορείο ηηεωφορείων για την Αθήνα. Τα δύο μεγάηα του παιδιά που ήταν σε εφηβική ηηικία είχαν φτιάξει έναν μεγάλο δίσκο σαν την παραμάνα που έχουν τα γκαρσόνια, τον γέμιζαν με τσιγάρα, καραμέηες και σοκολάτες, τον κρεμούσαν στο ηηαιμό τους με ένα ηηουρί και τον περιέφεραν γύρω από τους ταξιδιώτες. Αυτά όλα γινόνηοιυσαν ενώ πήγαιναν και στο σχολείο. Το μαγαζάκι αυτό ηηειτουργούσε γύρω στα πέντε χρόνια, αηηηά μέσα στις φηήβες των αγοριών κυηούσε το μικρόβιο του οικοδόμου.

Τα γονίδιά τους ήταν ανάμικτα με πέτρα και τσιμέντο και όπως έλεγαν οι πρόγονοί μας, *«Το πεπρωμένον φυγείν αδύνατον»*. Πήγαν κοντά σε μαστόρους και μέχρι να πάνε στο στρατό γινήκανε τεχνίτες. Σιγά σιγά η οικογένεια άρχισε να στέκει στα πόδια της και ο Αντώνης όλο και προσπαθούσε. Όταν έφυγε κυνηγημένος και ξυπόλυτος από τη πατρίδα του είχε βάλει ένα στόχο. Να προκόψει στη ζωή και να κάνει σωστή οικογένεια. Έτσι τον διάταξε ο παππούς εκεί ψηλά στ' αμπέλι, με τις δικές του συμβουλές προχώρησε και δεν έπεσε έξω. Είναι μερικά πράγματα στη ζωή που τα πετυχαίνεις μόνο όταν τα κυνηγάς. Μόνο που πρέπει να προσέχεις τις κακοτοπιές να 'χεις το σχέδιό σου.

Παντού όπου κι αν βρισκότανε ο Αντώνης νοσταλγούσε την πατρίδα. Εκείνα τα άγια χώματα που είχε αφήσει πίσω του μαζί με τον παππού του. Να τον είχε εδώ τώρα να έβλεπε τα παιδιά του, θα 'κανε μεγάλη χαρά γιατί ήτανε το αγαπημένο του εγγόνι, όμως αυτός θυσιάστηκε για να γλιτώσουν οι υπόλοιποι, ήτανε παλικάρι.

Σε όλες τις συζητήσεις όπου και αν βρισκόταν έλεγε για την πατρίδα. Δεν μπορούσε ακόμα να πιστέψει ότι άφησε εκείνη την ευλογημένη γη και ήρθε εδώ στα ξένα. Εδώ οι στεροελληλάδες ήταν διαφορετικοί άνθρωποι. Τους είχε πηλασμένους αλλιώς ο Θεός, δεν συμπονούσαν τον διπλανό τους αλλά κοίταζαν το συμφέρον τους μόνο. Η κουητούρα τους ήταν διαφορετική, όχι ότι ήταν κακοί στην ψυχή, αλλά εκεί στην πατρίδα είχαν άλλο πολιτισμό διαφορετικές αντιλήψεις.

Κάπου κάπου πεταγόταν στην Κοκινιά να δει τους δικούς του. Ο πατέρας του ήταν πλέον γεροντάκι, η αδερφή του η Όλγα δούλευε σ' ένα εργοστάσιο και ο μικρός αδερφός ο Βαγγέλης είχε πάει στην Κρήτη για δουλειά. Πεταγότανε και στη Μαριγώ, αλλά από εκεί έφευγε άρρωστος. Ήταν τόση η δυστυχία που έβλεπες εκεί μέσα που σου ράγιζε την καρδιά. Οι πιο πολλοί εκεί ήτανε ζωντανοί νεκροί, και που τους έβλεπες μόνο αρρώσταινες για μία εβδομάδα. Κλημένος ερχότανε στη Λαμία. Εκεί μέσα στο Άσυλο ανιάτων ήταν όλη η δυστυχία του κόσμου κλεισμένη μέσα σ' ένα κτίριο. Εκεί μέσα όταν έμπαινες εκτιμούσες τι αξία είχε η υγεία στον άνθρωπο και άθελά σου μονολογούσες. *«Δεν την αηλιάζω την υγεία μου με όλο το χρυσάφι του κόσμου»*. Εκεί έβλεπες νέους και νέες να σε κοιτάζουν με ένα ηλίθιο βλέμμα και αναρωτιόσουν, *«τι φταίξανε αυτά τα παιδιά και βασανίζονται σε αυτό τον βαθμό;»* Απάντηση όμως δεν έπαιρνες από κανέναν.

Πολλές φορές την δυστυχία την βλέπεις κοιτάζοντας έναν άνθρωπο και αναρωτιέσαι, *«μα καλά, τι έκανε αυτό το παιδί και βασανίζεται; Σε ποιον χρωστάει; Μήπως ο Θεός μερικές φορές κάνει λάθος;»* Αναπάντητα ερωτήματα τα οποία ποτέ δεν έχουν επαρκώς απαντηθεί. Ίσως μερικές φορές ο Θεός δοκιμάζει τους ανθρώπους για να δει αν κλονίζεται η πίστη τους. Γιατί πολλές φορές βλέπουμε μέσα σε μία πλούσια οικογένεια να υπάρχει ένα μέλος της προβληματικό για να τους υπενθυμίζει ο Θεός ότι τα πλούτη δεν φέρνουν πάντα την ευτυχία. Μπορεί να είναι και έτσι γιατί κάπου στο Ευαγγέλιο λέει ότι *«Άγνωσται αι βουηαί του Κυρίου»*

Είναι πράγματα που ο ανθρώπινος νους δεν είναι σε θέση να τα συλλάβει γιατί έτσι τον έπλησε ο δημιουργός, αυτός μας πλάθει και αυτός μας ορίζει.

Όταν γύριζε από την Αθήνα ο Αντώνης, η γυναίκα του η Μαριγούλα τον ρωτούσε:

- Τι κάνουν οι δικοί σου; πώς τους βρήκες; Και αυτός της απαντούσε.
- Γυναίκα μεγαλύτερη αξία απ' όλα έχει η υγεία, για τίποτα άλλο να μη ρωτάς.

Και αυτή σιωπούσε. Δεν ήξερε πολλά γράμματα αλλά τον καταλάβαινε. Διαισθάνονταν πόσο πολύ πονούσε για την αδερφή του την Μαριγώ και δεν ξαναρωτούσε.

Μπορεί αυτοί να μην είχαν πλούτη, είχαν όμως τα παιδιά τους ακέραια και μόνον αυτό τους έφτανε. Ας αγωνιζόταν και αυτά για να προκόψουν, γιατί αν δεν κοπιάσεις στη ζωή σου και να αποκτήσεις πλούτη δεν θα μπορέσεις να τα κρατήσεις. Μόνον ό,τι βγάλεις με τον ιδρώτα σου, αυτά μπορείς να εκτιμήσεις.

Η ζωή είναι ένας λαβύρινθος, και όταν ξεκινήσεις την διαδρομή σου πρέπει να έχεις σχέδιο πώς, και τότε πρέπει να βγεις μέσα από το τούνελ. Χωρίς σχέδιο τίποτα δεν δημιουργείται ούτε ποτέ τελειώνει. Αυτά όλα τα ήξερε ο Αντώνης, γιατί ήταν διαταγμένος από το παπού του, και να που τώρα τα' βρισκε μπροστά του. Πολλές φορές σκεφτότανε ότι τίποτα άλλο δεν ήταν πιο πολύτιμο από την πείρα. Αυτή μόνο σε κάνει ώριμο και μπορείς να αντιμετωπίσεις σωστά τα προβλήματα που παρουσιάζονται μπροστά σου. Γιατί η πορεία του κάθε ανθρώπου είναι ένα δύσβατο μονοπάτι που πρέπει να ξέρεις πώς θα το περπατήσεις. Στην διάβα του υπάρχουν κακοτοπιές που πρέπει να τις αποφύγεις εγκαίρως, αλίμονο αν ενεργήσεις με καθυστέρηση. Θα πέσεις στον γκρεμό προτού το καταλάβεις. Είναι μερικά πράγματα που για να βρεις τη λύση τους πρέπει να δουλέψεις το μυαλό σου. Από εκεί ξεκινάνε όλες οι εντολές που δίνονται στα όργανά μας και αυτά εκτελούν. Αλίμονο αν ο άνθρωπος ενεργήσει απερίσκεπτα, σίγουρα τότε τον περιμένει ο όλεθρος.

Όνειρο ζωής του Αντώνη ήτανε να τον αξιώσει ο Θεός να βρει ένα κτήμα και εκεί να κάνει σαν πάρει την σύνταξή του έναν «θρόνο» όπως είχε ο παπούς του και εκεί να κάνει τα σχέδιά του. Η ευκαιρία αυτή του δόθηκε γύρω στο 1975 όταν πήρε την σύνταξή του, και ένας γιος του αγόρασε ένα ελαιοπερίβολο έξω από την Στυλίδα. Ήταν γύρω στα τριάντα στρέμματα και είχε μέσα γύρω στα πεντακόσια ελαιόδενδρα. Με την παρότρυνσή του τα παιδιά του στην κορυφή του κτήματος φτιάξανε ένα μικρό σπιτάκι και από κάτω μία αποθήκη. Τότε ο Αντώνης πήρε τη Μαριγούλα και εκεί έφτιαξε το «βασίλειό του». Νύχτα σηκωνότανε και κατέβαινε στο περιβόλι. Μάζεψε ό,τι πέτρες ήταν μέσα και με αυτές έφτιαξε πεζούλια σε όποιες ρίζες χρειαζότανε. Άνοιξε λάκκους όπου είχε περιθώριο και έβαλε και άλλες ελιές μετά καθάρισε τα αυλάκια για να γίνεται το πότισμα πιο εύκολο. Μάταια τα παιδιά του του λέγανε να καθίσει να ξεκουρασθεί, τότε αυτός τους

απαντούσε. «Γιατί γέρασα και πρέπει να ξεκουρασθώ; Εγώ όταν δουλεύω ξανανιώνω» και τους αποστόμωνε.

Πήρε μια πάνινη πολυθρόνα, την στέριωνε έξω στην βεράντα και από εκεί αγνάντευε όλο το κτήμα. Στο βάθος έβλεπε την θάλασσα του Μαλιακού κόλπου και τα καράβια που περνούσαν. Όταν την κοιτούσε η σκέψη του ταξίδευε μακριά, πέρα στην πατρίδα. Μέσα σε αυτή έβλεπε το αμπέλι του παππού, πώς ήταν περιποιημένο, αυτό σκεπτότανε και την άλληλη μέρα κατέβαινε στο κτήμα και έφτιαχνε ό,τι ατέλειες είχε. Ήθελε το κτήμα του να μοιάζει με το αμπέλι, γιατί θαρρούσε ότι ο παππούς του από εκεί ψηλά που βρισκόταν τον παρακολουθούσε, και ήθελε να τον ευχαριστεί με τα έργα του.

Πολλές φορές μετά το μεσημεριανό ύπνο του καλοκαιριού, έπαιρνε ένα μπαστούνι που είχε φτιάξει από μία αγριλιά και κατέβαινε κάτω. Περνούσε μία μία τις ελιές και τις (κουβέντιαζε). Πάντα έκανε στάση για να ξεκουρασθεί σε μία μεγάλη «κοθρέικη» την οποία είχε ονομάσει «Βαγιούλα» έτσι έλεγαν τη γιαγιά του. Εκεί καθόταν κάτω από τον ίσκιο της στο πεζούλι από πέτρες που είχε φτιάσει και σιγομουρμούριζε.

«Φέτος Βαγιούλα μου θέλω να κατεβάσεις μπόλικο καρπό γιατί η οικογένειά μας αυγάτισε, γεννήθηκε καινούριο εγγόνι και σε καναδυο μήνες θα 'χουμε και βαφτίσια. Αν καταφέρω τον Κώστα τον γιο μου και βάλει το όνομα του παππού μου θα 'ναι ό,τι καλύτερο, γιατί αυτό το όνομα θέλω να το ακούω. Πάω τώρα πιο πέρα να δω τι κάνουν και τα άλλα μου παιδιά».

Όλες τις ελιές του κτήματος της θεωρούσε παιδιά του γιατί καθημερινά τις φρόντιζε και τις έδινε ό,τι χρειαζόταν. Τον Ιούλιο μονάχα είχε χαλάσει το δίκτυο πάνω στον Άι Δημήτρη και χάσανε ένα νερό και αυτές αμέσως κατσούφιασαν. Τις πρόλαβε όμως τον άλλο μήνα και έτσι τώρα ήταν όλες ντυμένες σαν νυφούλες και θα του 'διναν το λάδι που υπολόγιζε για όλους. Πιο πέρα είδε ότι μια μεγάλη πέτρα είχε φύγει από το πεζούλι, μάλλον από το προχθεσινό πότισμα και είχε πέσει κάτω. Άφησε στην πάντα το μπαστούνι του και την πήρε στα χέρια του για να την βάλει στη θέση της. Τότε ένιωσε ένα δυνατό τσίμπημα στο δεξί του χέρι. Ο πόνος ήταν τόσο δυνατός που άθελά του την πέταξε κάτω, και μόνον τότε αντίκρισε έναν σκορπιό να απομακρύνεται από αυτήν. Άρχισε να φωνάζει την γυναίκα του η οποία έπινε στην βεράντα τον καφέ της.

- Μαρία, Μαρία πάρε τηλέφωνο γρήγορα τα παιδιά, με τσίμπησε σκορπιός στο χέρι και πονάω φοβερά.

Η Μαριγούλα κατάλαβε αμέσως τι έγινε και πήρε τηλέφωνο τον μεγάλο της γιο Κώστα στην Λαμία.

- Γρήγορα έλα στο κτήμα ένας σκορπιός τσίμπησε τον πατέρα σου και χρειάζεται γιατρό.

Ευτυχώς ο Κώστας ήταν εκεί και έτρεξε με το αυτοκίνητο, τον πήρε και τον πήγε στο νοσοκομείο όπου του κάνανε μία ένεση. Γυρνώντας πιάσανε κουβέντα.

- Βρε πατέρα δεν σου είπα να προσέχεις και να μην ασχολείσαι πλέον τώρα με τις ελιές; Κάθισε εκεί στο σπιτάκι με την μάνα μου και όποτε θέλουν αυτές δουλειά να παίρνεις έναν εργάτη να τις φροντίζει, τα χρόνια σου τώρα πέρασαν μέχρι τότε θα δουλεύεις;

Ο Αντώνης σχημάτισε στα χείλη του ένα μικρό χαμόγελο αλλά δεν του αντιμίλησε. Αυτή την κουβέντα του την έλεγε από χρόνια αλλά δεν μπορούσε να καταλάβει ότι ο πατέρας του ήταν μαθημένος στη δουλειά και δεν του ήταν εύκολο τώρα να τα παρατήσει. Ας έλεγε δεν τον πείραζε, αυτός είχε το σκοπό του.

- Καλά, καλά αργότερα θα δούμε τι θα γίνει, για τη βάφτιση του παιδιού κανόνισες τότε θα την κάνεις;
- Λέμε να την κάνουμε τον άηλο μήνα στον Αϊ Γιάννη εδώ κάτω στη Κουβέλα έχεις καμιά αντίρρηση;
- Όχι, όπως αποφασίσατε εσείς να την κάνετε, μόνο που θέλω να μου κάνεις μία χάρη.
- Τι χάρη θέλεις πατέρα;
- Τι όνομα σκέφτεστε να δώσετε στο παιδί;»
- Μα είναι κουβέντα αυτή που κάνεις, το δικό σου όνομα θα του δώσουμε βέβαια.
- Γι' αυτό ήθελα να σου πω. Ξέρεις Κώστα εγώ θα ήθελα να βάλουμε το όνομα του παππού μου, να το βαφτίσουμε Χαραλάμπη.
- Τι λες ρε πατέρα τρελάθηκες; Πού τον ήξερα εγώ τον παππού σου τον Χαραλάμπη για να τον βάλω στον γιο μου, θέλεις να μας κουβεντιάσει ο κόσμος; Εγώ το δικό σου όνομα θα βάλω και πάνω σ' αυτό το θέμα δεν δέχομαι κουβέντα.
- Καλά, καλά μην θυμώνεις μία κουβέντα είπα, τώρα αν εσύ δεν συμφωνείς κάνε ό,τι καταλαβαίνεις, εγώ αυτό είχα μέσα μου και στο είπα γιατί ήθελα να ακούω το όνομά του.
- Πατέρα σε παρακαλώ αυτά τα πράγματα δεν γίνονται, το παιδί θα ονομασθεί Αντώνης. Η βάφτιση κανονίστηκε για τον άηλο μήνα.

Τότε μία Κυριακή πρωί του Σεπτεμβρη μαζεύτηκε όλο το σόι κάτω στον Αϊ Γιάννη στα πλατάνια. Ήρθε ο Μήτσος, τα παιδιά του, ήρθε και ο Βαγγέλης από την Κρήτη ο περπατημένος. Αυτός και αν ήταν, άλλο πράγμα.

Τελείως διαφορετικός τύπος από τα άλλα δύο αδέρφια του. Το μόνο που τον ένοιαζε αυτόν ήταν το πώς θα περάσει καλά στην ζωή του και ας γινόταν όλα ριμαδυό. Μαζί του είχε φέρει από την Λαμία όργανα και μία σκερτζιόζα τραγουδίστρια την Τζένη.

Σαν τελείωσε το μυστήριο, βγήκαν τα αρνιά από τις σούβλες και άρχισε το φαγοπότι. Τι ήταν κι αυτό; Τέτοιο γλέντι είχε χρόνια να γίνει εκεί κάτω στα πλατάνια. Και όταν ο Βαγγέλης ήρθε στο τσακίρ κέφι, τότε έγινε το έλα να δεις. Ανέβασε την Τζένη πάνω σε ένα τραπέζι να τραγουδάει και αυτός περνώοντας στα δυο του χέρια



τέσσερα ποτήρια του κρασιού άρχισε να τα χτυπά με τα δάχτυλά του και να χορεύει καρσιλαμά αδιάκοπα. Όταν δε η Τζένη κουράσθηκε και έκανε να σταματήσει, αυτός έβγαλε μέσα από το πουκάμισό του ένα περίστροφο και άρχισε να ρίχνει στον αέρα, πανδαιμόνιο σκέτο. Μάταια τα αδέρφια του και τα ανίψια του προσπαθούσαν να τον συνεφέρουν. Αυτός ήταν στον κόσμο του.

- Ξέρεις ρε από πού βαστάμε εμείς; έλεγε σε όποιον προσπαθούσε να τον ηρεμήσει. - Εμείς βαστάμε από την άλληλη μεριά του Αιγαίου, από το (Καρατάσι), και εκεί ο τόπος δεν γεννάει ανθρώπους παρά μόνο ηλιοντάρια, σήμερα γληντάμε και μαζί μας ας γληντήσει και ο κόσμος όλος.

Ο κάθε άνθρωπος μερικές φορές νιώθει ότι πετάει στον αέρα. Είναι στιγμές που δεν θες ποτέ να τελειώσουν και μια τέτοια στιγμή ήταν και αυτή για τον γληντζέ Βαγγέλη. Αξέχαστες στιγμές που σου φέρνουν όταν τις σκέφτεσαι, δάκρυα στα μάτια. Αλλά έτσι είναι η ζωή και γι' αυτό είναι και γλυκιά. Όσες πίκρες και αν περάσει ο άνθρωπος και όσες κακουχίες, έρχονται στιγμές που ευφραίνεται η καρδιά σου και λες μέσα σου. «Αν είναι να πεθάνω, ας πεθάνω απόψε». Ο άνθρωπος πρέπει να ζει την κάθε στιγμή γιατί ποτέ του δεν ξέρει τι θα του ξημερώσει την άλληλη μέρα, αυτός είναι ο μεγάλος άγραφος νόμος της ζωής.

Λίγα χρόνια αργότερα άρχισαν τα σύννεφα να πυκνώνουν και ξεπρόβαλε το φθινόπωρο της ζωής. Ήταν γύρω στο 1990 όταν η Μαριγούλα άρχισε να έχει προβλήματα με τη καρδιά της. Την τρέξανε τα παιδιά της. Και πού δεν την πήγανε, από καθηγητή σε καθηγητή, αλλά όταν ξετυλίγεται το κουβάρι, πολύ δύσκολο είναι να το μαζέψεις. Για ένα χρόνο σχεδόν η γυναίκα του Αντώνη μπαινόβγαινε στα νοσοκομεία της Αθήνας. Κόντευε όμως τα ενενήντα και τα κουράγια της άρχισαν να την εγκαταλείπουν. Έξι παιδιά ανάθρεψε με πόνο και με δυστυχία, και όπως ο κάθε άνθρωπος έχει τα όριά του, έτσι και τα όρια τα δικά της εξαντλήθηκαν και ένα μεσημέρι μετά από μία επέμβαση που έκανε η καρδιά της δεν άντεξε και τότε η Άτροπος της έκοψε το νήμα της ζωής της.

Το βόλι για τον Αντώνη ήταν δυνατό και τον ταρακούνησε αλλά αυτός ήταν μαθημένος στα δύσκολα. Ήταν γερό (σκαρί) και ο τεχνίτης που τον έφτιαχνε είχε βάλει πρετσίνια σιδερένια ανάμεσα στις δόγες του και αυτό άντεχε μέσα στις φουρτούνες. Καμιά φορά τον άνθρωπο οι δυσκολίες τον γιγαντώνουν, τον κάνουν θεριό ανήμερο ικανό να παλέψει με τα στοιχεία της φύσης και κάτι τέτοιο είχε λειτουργήσει και στην περίπτωση του. Δεν ήλυγισε με τον χαμό της γυναίκας του, τώρα πια είχε τα παιδιά του, τα εγγόνια του και είχαν έρθει και καναδυό δισέγγονα, τι άλλο να περιμένει; Η ζωή του είχε δώσει πίκρες, όμως του είχε δώσει και χαρές, και όπως λείει και ο λαός μας, εκατό πίκρες δέκα χαρές και με τέτοιες αναλογίες η ζωή είναι γλυκιά σαν το μέλι το θυμαρίσιο.

Ποτέ δεν άφησε το κτήμα. Το μέρος αυτό του έδινε το οξυγόνο που τον κρατούσε στεριό αν και είχε περάσει τα ενενήντα. Εκεί είχε πολλές αναμνήσεις, στιγμές αξέχαστες ευτυχισμένες. Ποτέ

του δεν του άρεσαν οι πολυτέλειες και οι γραβάτες. Είχε μάθει να ζει απλά, να 'ναι φίλος με όλους και πάντα με το χαμόγελο στα χείλη. Είχε όμως και στιγμές που δεν θα 'θελες να είσαι απέναντί του. Όταν είχε δίκιο το υποστήριζε με πάθος και αλίμονό σου αν τον πήγαινες κόντρα, τότε τον πιάνανε τα διαόλια του, και ποιος είδε το Θεό και δεν το φοβήθηκε.

Πήρε ένα γαϊδουράκι και μια αρνάδα και τα είχε εκεί κοντά του για συντροφιά. Τα γύριζε μέσα στο κτήμα και τα βοσκούσε. Έφτιαξε και ένα κοτέτσι και έβαλε μέσα μερικές κότες και μαζί είχε πάρει και έναν κόκορα νανάκι. Τι πλάκα είχε και αυτός ο διάολος. Τις κότες δεν τις άφηνε ποτέ σε ησυχία, πάντα τις κυνηγούσε, μετά ανέβαινε πάνω σ' ένα κασόνι ληλούσε και καμάρωνε σαν γύφτικο σκεπάρνι. Αυτά όλη ήταν τώρα η οικογένεια του Αντώνη, είχε δεθεί μαζί τους και με όλη είχε γίνει φίλος. Η μανάρα η (Μαρούσκα) είχε μάθει και ανέβαινε από τις σκάλες πάνω στην βεράντα και ζητούσε να της δώσει κάτι. Τότε αυτός την έπαιρνε στην αγκαλιά του, την χαίδευε και μετά της έδινε λίγη βρώμη. Είναι ωραία να περνάς τη ζωή σου μέσα σ' ένα αγρόκτημα, ασχολείσαι με τα ζωντανά και ξεχνάς για λίγο τα προβλήματα αυτά που σε απασχολούν.

Τον χειμώνα έκανε το κουμάντο του, μάζευε ξύλα από το κτήμα τα έκοβε και το τζάκι δούληε τις κρύες μέρες του χειμώνα από το πρωί μέχρι το βράδυ. Εκεί στο καθιστικό είχε και το κρεβάτι του, έπνιγε και καμιά μπριζόλα και έπινε μερικά ποτηράκια κρασί από αυτό που έβαζε κάθε χρόνο κάτω στο υπόγειο.

Κάποια μέρα φώναξε έναν εγγονό του τον Ηλία και του είπε ότι θέλει να τον βοηθήσει να γράψει την βιογραφία του γιατί είχε ένα πρόβλημα με τα μάτια του. Ήθελε να αφήσει πίσω του τις εμπειρίες του από την ζωή ως παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές που τον ακοιουθούσαν. Ο Ηλίας αποδέχτηκε την πρότασή του και έγραφε περίπου για μία βδομάδα τις αφηγήσεις του παππού. Μετά όμως είχε διαγώνισμα στο σχολείο και έμεινε στην μέση όλη αυτή η προσπάθεια.

Η όραση όμως του παππού Αντώνη όλο και χειροτέρευε. Τότε ο δεύτερος γιος του ο Θανάσης τον πήγε στην Αθήνα στο Νίμιτς και υποβλήθηκε σε εγχείρηση. Η ηλικία όμως δεν τον βοηθούσε και έτσι η όρασή του δεν βελτιώθηκε σημαντικά. Μετά από μία βδομάδα περίπου γύρισε στο κτήμα. Εκεί είχε τα ζωντανά του και δεν ήθελε να τα εγκαταλείψει με κανέναν τρόπο. Μετά από λίγο καιρό ανέβηκε στη Λαμία. Ένα πρωινό ξεκίνησε με το μπαστούνι του να πάει να δει την καινούρια οικοδομή που φτιάχνανε τα παιδιά του στην περιοχή του σταθμού του τραίνου. Σιγά σιγά έφθασε εκεί χωρίς να τον αντιληφθεί κανένας από τους γιους του. Στάθηκε λίγο παράμερα και κοιτούσε. Ήταν ανεβασμένοι και οι τρεις τους πάνω στις σκαλωσιές και μαστόρευαν. Τους κοιτούσε και χαμογελούσε από ικανοποίηση. Για μια στιγμή θυμήθηκε τα νιάτα του. Και αυτός είχε περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του πάνω στις σκαλωσιές. Η οικοδομή ήταν μέσα στο αίμα τους.

Τέσσερις γενιές είχαν ανδρωθεί μέσα στην οικοδομή, αυτή ήταν η κληρονομιά τους και από εκεί αντλούσαν δύναμη για τα νοικοκυριά τους. Ένωθε χαρούμενος και ευτυχισμένος γιατί όλοι του οι κόποι, και οι προσπάθειες που έκανε στην ζωή του δεν πήγανε χαμένοι. Ένωθε τα κότσια του να τον εγκαταλείπουν σιγά σιγά αλλιά δεν τον ένοιαζε πλέον. Είχε κάνει τον κύκλο του και τώρα θα παρέδιδε την σκυτάλη σε άξιους συνεχιστές αυτής της προσπάθειας. Η ζωή είναι ένας συνεχής αγώνας και αλίμονο αν κάποιος αφήσει αυτόν τον αγώνα στη μέση.

Οι κατακτήσεις όλες γίνονται με μόχθο και πολύ κόπο. Άλλωστε και οι πρόγονοί μας πάντα έλεγαν ότι «*τα αγαθά κόποις κτώνται*». Και αυτό το ρητό όλοι οι άνθρωποι πρέπει να το τηρούν με ευλάβεια αν θέλουν να «φύγουν» επιτυχημένοι από τη ζωή. Γιατί όλοι περαστικοί είμαστε, περνάς μπροστά από ένα ωραίο τοπίο και το θαυμάζεις φεύγοντας. Αν κατορθώσεις πάνω σε αυτό το ωραίο τοπίο να προσθέσεις ένα λιθαράκι αυτό θα είναι και η επιτυχία σου.

Μετά από λίγες μέρες γιόρταζε ο μεγάλος του γιος ο Κώστας. Το βράδυ όλοι μαζεύτηκαν στο σπίτι του για να του ευχηθούνε. Μέσα σε όλους ήταν και ο παππούς Αντώνης. Εκείνο το βράδυ έλαμπε από χαρά. Είχε βάλει το καινούριο του κοστούμι και όταν τελείωσε το φαγοπότι, ζήτησε από τον μεγάλο του εγγονό τον Αντώνη, να του βάλει μία πλάκα στο γραμμόφωνο που είχε με χωνί να χορέψει. Μάλιστα η παραγγελιά ήταν συγκεκριμένη. «*Δύο πόρτες έχει η ζωή*» του Καζαντζίδη. Όταν σηκώθηκε στη μέση του σαλονιού για να το χορέψει έγινε ανάσταση κυρίου. Τι ζειμπέκικο ήταν και εκείνο που χόρευε, να σου κόβετε η ανάσα! Μέσα στις κινήσεις και στις φιγούρες που έκανε έβλεπες όλη την ιστορία του. Κάθε κίνησή του σου θύμιζε και έναν σταθμό της ζωής του. Και όταν χόρευε με τα γόνατα και έκανε πως προσεύχεται όλοι οι μεγάλοι που καταλάβαιναν την σημασία των κινήσεών του δεν άντεξαν και ξέσπασαν στο κλάμα. Σκηνές αθησμόντες, σκηνές που χαράζονται για πάντα μέσα στη μνήμη σου και είναι σαν να βλέπεις μπροστά σου μια ολοζώντανη φωτογραφία.

Όλα τα εγγόνια του και τα παιδιά του χτυπούσαν παλαμάκια καθώς ο παππούς έφερνε τις βόλτες του και έκανε τις Σμυρνέικες φιγούρες. Τι ήταν κι αυτό Θεέ μου, πόση χαρά αντλήσανε εκείνο το βράδυ με τον χορό του παππού. Και όταν τελείωσε όρμισαν όλοι πάνω του και γίνανε ένα κουβάρι. Άλλοι του έδιναν συγχαρητήρια για τον χορό που είχε χορέψει ωραία, τα εγγόνια του τον φιλούσαν όλα και ο παππούς ο Αντώνης πετούσε σε πελάγη ευτυχίας.

Γύρω στα μεσάνυχτα όταν όλοι ήταν έτοιμοι να το διαλύσουνε, ζήτησε να τους μιλήσει. Καθίσανε όλοι γύρω στο σαλόνι, και αυτός πήρε μια πολυθρόνα, την τοποθέτησε σε μία γωνιά για να τους βλέπει όλους και ξεκίνησε.

«Με την ευκαιρία που υπάρχει σήμερα μιας και είμαστε όλο το σόι σχεδόν παρόντες θα ήθελα να σας πω και εγώ δύο κουβέντες γιατί δεν ξέρω αν θα μας δοθεί άλλη τέτοια ευκαιρία.

Ακούστε και αυτά που θα σας πω να τα βάλετε καλά μέσα στο νου σας. Όλοι σας σχεδόν ξέρετε την ιστορία μου. Ξεκίνησα ξυπόλυτος από την πατρίδα, κυνηγημένος από τους Τσέτες και ίσα που κατάφερα μετά από πολλές περιπέτειες να γλιτώσω την οικογένειά μου από την καταστροφή της Σμύρνης και να περάσουμε στην καινούρια μας πατρίδα. Σε αυτή την μάχη που δώσαμε χάθηκαν και δυο τρεις αηλιά πάντα οι μάχες έχουν απώλειες. Οι πιο πολλοί όμως τα καταφέραμε με τη χάρη του Θεού να ξεφύγουμε. Στα εγγόνια μου θα πω τα εξής. Αν θέλτε να προκόψετε, το πρώτο που πρέπει να κάνετε είναι να ακούτε τους γονείς σας. Να προσέχετε και να μην μπλέκεστε με ύποπτες παρέες γιατί αυτές εγκυμονούν κινδύνους. Να 'στε μελετηροί στα μαθήματά σας και όποιος δεν θέλει να μάθει γράμματα δεν χάθηκε ο κόσμος. Έχουν τα παιδιά οικοδομές να πάτε εκεί να μάθετε την τέχνη και να 'στε σίγουροι ότι ποτέ δε θα πεινάσετε. Εύχομαι σε όλα τα εγγόνια μου να είναι χαρούμενα και ευτυχισμένα και ποτέ να μη ξεχάσετε ένα πράγμα που είναι και το κυριότερο. Θέλω να σας βλέπω όλους μονιασμένους και να 'στε όλο το σόι μια γροθιά. Κάτι υποψιάζομαι ότι σε λίγα χρόνια θα 'ρθουν δύσκολοι καιροί γιατί όπως βλέπω η νεολαία έχει ξεστρατίσει και αυτό θα φέρει δύσκολες μέρες. Όλοι σας να 'χετε πίστη στον Θεό γιατί είναι ο μόνος που μπορεί να βοηθήσει τις δύσκολες στιγμές, να διαβάζετε την αγία επιστολή γιατί εκεί μέσα γράφονται μόνον αλήθειες και πάντα να πιστεύετε στον εαυτό σας. Μόνον έτσι θα μπορέσετε να αντιμετωπίσετε τις δυσκολίες που θα παρουσιασθούν μπροστά σας. Η δασκάλα μου η κυρία Ελισάβετ μάς έλεγε ότι ποτέ δεν πρέπει να ντρεπόμαστε για το επάγγελμα που διαλέξαμε να κάνουμε. Εάν το αγαπήσουμε μας έλεγε θα προκόψουμε στη ζωή και πάνω σε αυτό είχε μεγάλο δίκιο.

Τώρα εγώ κουράσθηκα και θα πάω να ξαπλώσω εσείς μπορείτε να συνεχίσετε.»

Το πρωί όταν φύγανε τα παιδιά για τη δουλειά σηκώθηκε, ντύθηκε και ετοιμάσθηκε να φύγει για το κτήμα.

- Μπαμπά δεν είναι σωστό να πας στο κτήμα μόνος σου εσύ καλά καλά δεν βλέπεις, θα πέσεις και θα σπάσεις κανένα πόδι και τότε αλίμονό μας.

- Μην φοβάσαι νύφη μου, είμαι μαθημένος εγώ εκεί κάτω και δεν υπάρχει φόβος, να μείνετε ήσυχοι.

Πήρε το λεωφορείο και έφυγε. Όταν έφθασε κάτω μάζεψε τα ζωντανά του, τα κουμαντάρισε και μετά πήγε και ξάπλωσε. Τον τελευταίο καιρό είχε πολλή ζαλάδα και πρόβλημα με το αναπνευστικό. Του είχε δώσει ο γιατρός κάτι φιαλίδια οξυγόνου να παίρνει δύο φορές την ημέρα αηλιά το πρόβλημα ήταν έντονο. Τα πόδια του δεν τον βαστούσαν πλέον και είχε πάρει ως βοηθό εκεί κάτω ένα Αλβανόπουλο για να τον βοηθάει.

Μία Κυριακή πήγε να τον δει ο γιος του ο Θανάσης. Τον βρήκε ξαπλωμένο δίπλα στο τζάκι. Το Αλβανόπουλο ο Μεντάρ είχε μάθει όλες τις δουλειές αηλιά τα παιδιά δεν τον εμπιστεύονταν.

- Πατέρα, του είπε, πρέπει να χαλάσουμε τα ζωντανά και εσύ να 'ρθεις πάνω στην Λαμία να 'σαι μέσα στους γιατρούς αυτό πρέπει να το καταλαβαίνεις και μόνο σου, το κτήμα θα δούμε τι θα γίνει ίσως να το νοικιάσουμε γιατί εμείς έχουμε άλλες δουλειές και αδυνατούμε να το δουλέψουμε.

Ο Αντώνης τον άκουγε σκεπτικός. Ένα πικρό χαμόγελο είχε σχεδιασθεί στα χείλη του. Να φύγει από το κτήμα! Μα αν έφευγε από εκεί ένιωθε ότι θα έπρεπε να φύγει και από τη ζωή. Αυτό τον βαστούσε τόσα χρόνια ζωντανόν, αυτό ήταν το αποκούμπι του τον τελευταίο καιρό και δεν είχε καμία διάθεση να το αφήσει.

- Για μου καλή μου τα ηες αηλιά πρέπει να ξέρεις ένα πράγμα. Εμένα αυτό είναι τώρα το σπίτι μου και αν φύγω από δω δεν θα ζήσω για πολύ καιρό. Θα καθίσω εδώ και όσο αντέξω.
- Καλή αφού επιμένεις μείνε εδώ, μόνο θα σε παρακαλέσω να μην κατεβαίνεις κάτω από το σπίτι και αν χρειάζεσαι κάτι να παίρνεις τηλέφωνο.

Όταν έφυγε ο γιος του, ο Αντώνης άρχισε να συλλογιέται κουνώντας το κεφάλι του...

Αυτά τα παιδιά, του φαίνεται ότι ακόμα δεν τον είχαν καταλάβει. Αυτός τώρα πλέον είχε μάθει να ζει μόνος του με παρέα τα ζωντανά του. Δεν μπορούσε να ζήσει μέσα στο θόρυβο της μεγάλης πόλης, ούτε ήθελε να τους πεδικλώνει μέσα στο σπίτι τους με την παρουσία του και τις ιδιοτροπίες που είχε αποκτήσει τώρα τελευταία.

Είναι μερικά πράγματα που αν δεν τα ζήσεις δεν μπορείς να τα καταλάβεις. Εδώ θα έμενε όσο τον κρατούσαν τα πόδια του.

Ήταν παραμονές του καινούργιου χρόνου όταν πήρε τηλέφωνο στην Λαμία να πάει ένα παιδί να τον πάρει. Όταν πήγε στο κτήμα ο μικρός γιος του τον ρώτησε τι συμβαίνει κι αποφάσισε να γυρίσει στην πόλη.

- Τίποτα το ιδιαίτερο δεν συμβαίνει απλώς ήθελα αυτές τις άγιες ημέρες να είμαστε όλοι μαζί.

Όπως αποδείχθηκε όμως είχε καταλάβει ότι είχε έλθει το πλήρωμα του χρόνου και αυτές τις ημέρες ήθελε να είναι κοντά στους δικούς του.

Μετά από λίγες ημέρες φώναξε κοντά του την νύφη του και της είπε:

- Κοίταξε εγώ σε λίγες ημέρες θα φύγω μην πεις τίποτα στους άνδρες, αηλιά εσύ να τα έχεις όλα έτοιμα....

Τότε η νύφη άρχισε να κλαίει.

- Μην κλάις, αυτό που θέλω είναι να αναθρέψετε σωστά τα παιδιά και για μένα μην ηυπάσθαι, μακάρι όλοι σας να πάρετε τα χρόνια μου.

Μετά από μια εβδομάδα κοιμήθηκε το βράδυ αηλιά ποτέ του δεν ξύπνησε.

Είχε πάει να συναντήσει αυτούς που τον περίμεναν.....αυτούς που αγαπούσε....

26/10/2012

**ΤΕΛΟΣ**